

దాసీ పన్నా

—*—

రాజభక్తికి కడుపు పంటను బలిచెట్టిన విశ్వాసి

కర్త

విద్యావేదాధికారి

సింగం పండితుడు

ఉస్మానియూ కళాశాల, కర్నూలు.

సర్వ స్వామ్యములు గ్రంథకర్తవి.

ప్రతులకు గ్రంథకర్త - కర్నూలు.

జ్ఞాన వికసిత పుష్పమై, జాతి సార
భమును దిగ్దేశములకెల్లఁ బంచిపెట్టు
అమల మందాకినీ ముద్రణాలయమున
ముద్రణము గన్న నాకృతీ. మురియవమ్మ.

—డా.పూర్వ.

సెప్టెంబరు, 1911

మూల్యం : 1-6-

కృతజ్ఞత

శ్రీ! భారతి భక్తవర్య! నరసింహాచార్య! సన్నిత్ర! యశా
శ్రీ ప్రేమ పురస్కరించుకొని విద్యామోహ మేపార, స
యంబిష్టతోనర్చి మామక మనసి కావ్యంబునకొ సేహ సౌ
ప్రాభవముకొ గడించితిని లోకంబెన్న ముద్బుద్ధునకొ.

మడవయ్య నీ యెడఁద భాసిలు భావములున్న తమ్ములై
లిమి రక్తియుం బ్రణయ తత్త్వముతోడి విశిష్ట సాహితీ
తందోయి, నిన్ను గుణ లోకము మెచ్చుత! భావి గౌరవ
మకుఁ దావలంబగుచుఁ జెన్నలరారు భవ ద్యశంబిఁకకొ.

యేదెనట్లు సలుపురకడఁకేగి గడన సలిపినట్టి, వడిముడిగొని.
గభరిత సన్నదాది పనిత్రమాచరిత వెల్వరింపఁ జాలినావు,

స్నాతకత దీరె నింకఁ బ్రచారకుడవు
విద్యోగి పల్కు సత్యము వినుము సఖుడ,
కర్మభూమిని నీవలె నిర్మలముగ
సాహితీ సేవ సల్పెడు జనుడె ఘనుడు.

అనుమతి శక్తితో సమయమారసి సంఘము మేలుకొల్పి భా
షను సెలకొల్పి సజ్జనుల స్వాంతమునకొ గిలిగింతగూర్చ హృ
త్ప్రగ్ఘ్నియును సౌరుమార్యము విరాట్ ప్రతిభల్ చిగిరించుకీర్తివె
టిన మొనగొడ! నికొ గవుగలించుయశంబు, సనుగ్రహింపుమా.

—షేక్ దావూద్.

పరిచయము

మీద ప్రసవించి భారతభూమి అసంఖ్య కీలక వారముల పట్టినట్లు. అందు లోను రాజపుత్రులు చేరి గౌరవమును కాపాడుకొనియు ప్రాజాత్యమును స్వాతంత్ర్యమును గడించిన ఘట్టములు అనేకములు గానఁగల చరిత్రయందు స్వరాక్షాత్రములతో నిండియున్నది. వానదేవుని పురాణముతోను, శ్రీకృష్ణ పైగము యుద్ధభూముల తమ ప్రబల సరాక్షితులను ప్రవృత్తిచేసియున్న చరిత్రలనుగా చేసిన ఘట్టములుగూడ లేకపోలేదు.

వానదేవుని వారముల పట్టిన ముక్కల పాత్రవత్తయినట్లే ప్రసిద్ధిచెంద వారుకారు. యుద్ధములయందును, శిలమునందును, పిద్యా విషయమున ఎంతయో పుక్కిరిసి గడించినారు. సముద్రమున రాజపుత్రులు వారి నహో వార భాగ్యము (సమృద్ధి కలుగజేయు) కవులను ప్రేరేపించి రాండును చిత్రాగ్నిలో దుమిక ప్రాణములవ్వించి సహజమున నాగార్జునుని పోల్చుట వారు. దేవేంద్రుని, రామభక్తి వారికి ముగ్ధులతో స్వేచ్ఛించిన విషయము. భక్తి ఎదుట వారి ప్రాజాత్య తుచ్ఛములు. పుష్కరాన్ని సేనాధిపతిని సంయమరాయి తన పర్యవేక్షకులను కాపాడుకొనియు తన కీలకములను ముక్కలు ముక్కలుగా కోసి గ్రద్దల కాహారముగా నర్పించినాడు.

చనిపోవునపుడు సైతము ఆత్మ నిర్భయములను విస్మరింపక అందు వానిని పాటించెడు వీరుల యశఃపరితాపముల నెంత వర్ణించినను తీరని యగును. ఇట్టి ఘటములను విన్నవించు పుస్తకములు, అంధకారములను పారే వత్తయలను స్వీకరింపక భేద స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుటకు తన స్వయం భావోపేక్షల గానం సంగ్రామసింహుని పురి చరిత్రమునకు మోక్షము గలదు. ఆ సంగ్రామసింహుని పుత్రుడగు ఉపేన సింహుని చరిత్రమును తన ఘోరమైన పాత్రములను బోధనముగన వివరించి భారత

చరిత్రమును ఆమె పేర ఉస్మానియా కాలేజి హిందీ - తెలుగు పండితులు శ్రీ షేక్ దావూద్ సాహెబ్ గారు రచించిరి.

శ్రీ షేక్ దావూద్ సాహెబ్ గారు తెలుగు హిందీ రెండు భాషల యందును సమాన పాండిత్యమును గడించి మాతృభాషయైన తెలుగు, బాతీయభాషయైన హిందీ రెండింటిసేవ చేయుచున్న సహృదయులు. ఈయన పృస్తుతము ఉస్మానియా కాలేజిలో హిందీ అధ్యాపకులుగ నున్నను తెలుగు నందే మక్కువ యెక్కువ యని చెప్పిన యతిశయోక్తి కాదేమో! హిందీ కంటే తెనుగునకే వీరపారసేవ చేయుచున్నారు.

నేను మదరాసునుండి కర్నూలు వచ్చినపుడే వీరితో నాకు పరిచయము కలిగినది. ఆ పరిధమ పరిచయములోనే మేముకరి నొకరము బాగుగ అర్థము చేసికొనుట తీర్చిదిద్దినది. వీరు వ్రాసిన యనేక రచనలు అముద్రితములుగానే యున్నవి. మా సంభాషణ సమయమున శ్రీ దావూద్ సాహెబ్ గారిలో నాకొక యావేష కన్పించినది. పత్రికాక్షేత్రములోను వగ్గ తుల మత భేదాలు తీవ్రరూపముఁదాల్చి మానవుని ప్రతిభా వివేకములను గుర్తింపక పక్షపాతములు నిరూపరణలు విశేషముగా కన్పించు చున్నవి. శ్రీ దావూద్ సాహెబ్ గారు స్వాంతః స్వభూయచ్ఛ్రుతితో ఎన్నియో రచనలుచేసిరి. వారికి వానిని ఎక్కువ ప్రచారము చేసికొనవలయునని యభిలాష లేక పోవడమే యింతవరకవి యముద్రితములై యుండుటకు కారణములు కావచ్చును.

ఈ పుస్తకమునకు పీఠిక వ్రాయుమని నన్ను కోరుట ఆయన యుదాఠిత కావచ్చును. తెలుగు సాహిత్యములో విశేష పరిచయము లేక పోయినను ప్రనేశమేనియు నున్నదిగదాయని వారు నన్ను పరిచయ వాక్యములు వ్రాయు మనిరి.

ఈ గుండకావ్యము - దాసీ పన్నా - లోని కథా వస్తువు పత్తిశృ లోకమునకు చిగపరిచితమే యయినప్పటికి వీరి రచనాశైలి భావ చిత్రణము

కాశ్యమునకొక క్రొత్తరూపమును కల్పచేసినవి. విషయమున కనుగుణ్యమగు ఛందస్సు వాడఁబడినది. పనవీరుఁడు ఖడ్గము ధరించినట్టి విక్రముని సంహరింపగా రాణివాసమున బయలుదేరిన యాక్రందనము పన్నాధాత్రి హృదయము నెట్లు కలవరపెట్టినదో కవి చక్కగా వర్ణించినాఁడు.

పన్నాధాత్రి మనంబు శీఘ్రగతి కంపంబందె నా రొడిసెన్
విన్నంతక, వనవీరుఁ దాత్మగత విద్వేషాగ్నిర్నిద్రాచిర్రముం
గొన్నఁ దాహుతి రాక్షసాంశగల యద్రూపండు తా విప్పు డి
చ్చిన్నారిక సమయించి యార్పఁగలఁడా చిచ్చంచు సూహించుచుఁ.

మహాకవిగారు మానవుని మగతమును పరికృతి నైకగుణముగ చిత్రించి నారు. శబ్దముల సౌందర్య, భావ ప్రవాహము ప్రశంసనీయమైనది.

ఈ పనుధాతలాన జనియించిన ప్రాకృత కర్మజీవికిఁ

జాపు యెట్లు, నిక్కమిది, క్షత్రియజాతికిఁ జెప్పవల నిద్ర...."

పన్నాధాత్రి ఉదయించి స్రావములను విడిచి నిశ్చలుని గోలుపోయినది. ఆమె రాజభక్తియెగుట పుత్రవాత్సల్యము, ప్రేమలు గోలుచు పంపింపబడిన మాతృ హృదయమెట్లు విలపించునో వర్ణనాతీతియు జూతినన్య మోగాన గ్రహవము ఆను సిద్ధాంతము ననుసరించి మృత్యువు నానవుని నీడ ఎగమున జన్మించినప్పుడే నుండియే వెన్నంటియుండునని తన హృదయము నీడబద్ధుకొనుచున్నది. కాని పుత్రవియోగ వామె కోమల హృదయమును విడదీసి మునర్పించినది. తన విష శతను తెల్పుకొని విలపించినది. ఆమె విలాపమునకు పుత్రుని కన్నులు కరిగి పోయినవి.

నా యాత్మం బరితాపము నిల్చిపె యన్నా! పోయినావీపు, నీ
యాయుష్యమును విల్చలేని యసమర్థాంగింగదా నేను, నా
హేయ స్తైర్య మనిష్టముం జరుపనొనే యిప్పు దుఃఖింప, శ్రీ
ద్ధా యోగీంద్రుని నిన్ను గోల్పడితి పంధ్యాత్వము ప్రాపింపఁగా.

కాశ్యమునకొక క్రొత్తరూపమును కల్పచేసినవి. విషయమున కనుగుణ్యముగు ఘండస్సు వాడఁబడినది. వనపీరుఁడు ఖడ్గము ధరించినచ్చి విక్రముని సంహరింపగా రాణివాసమున బయలుదేరిన యాక్రందనము పన్నాధాత్రి హృదయము సెట్లు కలవర పెట్టినదో కవి చక్కగా వర్ణించినాఁడు.

పన్నాధాత్రి మనంబు శీఘ్రగతి కంపంబందె నా రోచిసర
విన్నుంతఁ, పనవీరుఁ దాల్కగత విద్యేషాగ్నికెఁ దివ్రముం
గొన్నాఁ దాహుతి రాక్షసాంశగల యుద్రారుండు రా నిప్పు ది
చ్చిన్నారికై సమయించి యార్పఁగలఁదా చిచ్చంచు సూహించుచుఁ.

మఱొకచోట మానవుని మరణమును సృష్టత్రైవేదమునగ చిత్రించి నారు. శబ్దముల పొందిక, భావ ప్రవాహము ప్రశంసనీయమైనది

ఈ పనుధాతలాన జనియించిన ప్రాకృత కర్మజీవీకా

జాపు యిట్లు, నిక్కమిది, శత్రుయజాతికిఁ దెప్పనేల నిద....

పన్నాధాత్రి ఉదయముని ప్రాణములను నశ్వరగి నిశ్చలుమిది గోళావోయునని ఆమె రాజభక్తియెగుట పుత్రవాత్సల్యము. ప్రేమలు గోళములనునున్న పుత్ర మాతృ హృదయ మెట్లు విలపించునో వల్ల నాతీతము జూహిన్య ముగ్ధుల ప్రావణి అను సిద్ధాంతము ననుసరించి మృత్యువు నూనవుని నీడ పథమున జన్మించినప్పుడే నుండియే వెన్నంటియుండునని తన హృదయము నీడ దుక్కుకొనుచున్నది. కాని పుత్రవియోగ మ'మె లోమల హృదయమును పట్టి మునర్చినదిగా. తన పితృ శతను తెల్పుకొని విలపించినది. ఆమె విలాపమునకు పుత్రము నీడగ పోయినది.

నా యాత్మం బరితాపము నిల్చిపె యన్నా! పోయినావీపు. నీ
యాయుష్యమ్మును నిల్పలేని యసమర్థాంగింగదా నేను, నా
హేయ స్త్రైవ్య మనిష్టముం జరుపనొనే యిప్పు దుఃఖింప, శ్ర
ద్ధా యోగీంద్రుని విన్ను గోల్పడితి సంధ్యాత్వమ్ము ప్రాపింపఁ.

ఈ వి పాత్రల మన స్తత్వమును బాగుగ నాకలింపుచేసకొని చక్కగా చిత్రించినాడు. పన్నాధాత్రీ యుడవులబడి ప్రయాణము సాగించు స్త్రీయునందలి గవన వగ నాతీతము. ఉదయమి ప్రాణరక్షణము కొలకు భూమిలకు వెళుటను కోరుటతో నామె యొనర్చిన శ్రమ యంతింతకాదు. తన ఆశయసిద్ధికి పాపాల క్లిష్ట నాకంక్షించి వారితో నిట్లు విన్నవించుకొనుచున్నది—

థావి యుగమ్ములం గురు సదా భవనమ్ముల దర్పదీక్ష నీ
పావన నామముం దలంచు భాగ్యమిటుక నవరించుకోగదే
దేవతలన్న వారె జగతీలలనాథ! గ్రహించి యీ ప్రతి
జ్ఞా విభవమ్ము చూరగొని రావ్యత తీర్తి గడింపు మోనృపా.

మధ్య మధ్య శ్రమన్నచమి, విజయసిశమి వగన లపూర్వములు. వగనోచితభావ, విజయోద్దిగ్భరి యీ కావ్యగత విశేషములు. భాగతీయ సంస్కృతి విశేషాల నటనటు స్మృతికడచ్చును. ఇవి యందులోననే వర్తమానమును దర్శించు చున్నాడు. నీగన ప్రధానమైన యీ కావ్యములో శాంత, కరుణారసములు గొలుగూపమున ప్రసహించు చున్నవి. కావున కావ్యశోభ ముటి ముటి యినుమ డించినది. ఇవి స్పష్టక సంప్రదాయమువైపు మొగ్గుచూపినటుల కనిపించును. అది సహజముకూడ. ఈవి సంప్రదాయములు, భావనలు తన కవిత్వములోఁ బ్రతిబింబించుచుండ! ఇందుల కుదాహరణము

నీ॥ “ఒలింపి నాడేమొ” అను పద్యమునందు

గీ॥ జగతి పైష్టవమాయా ప్రచార మిట్టి

దనుచు చైపుల తెలిగించు చుననుకరిగి

జూరీయ భావములను ఇవి చక్కగా చిత్రించినాడు. రాజు స్వాధీనచింత గలవాడై పృథ్విస్థమును గమరింపక దుశ్చరితుడైనపు డేభావములు పృజలలో వ్యాపించున” చక్కగా చిత్రింపబడినవి. వర్తమాన యుగమున కనుగుణ

భగ్గుమును అందులో స్మరించెనెవ జేసినాడు. గురుగ పృథ్వియును కవిత్వా
వస్తువుపైబడుట సహజమేకాదు స్వాభావికముగూడ. మఱియుఁ గలుగుంత్ర
యొకపు ప్రభాస పరిణామములు జేటి సాహిత్యములో విశేషముగ గనుపట్టును.
అట్టి మహాయుగ చరిత్రనము ఈ కవిపై మాత్రమే పరిసరింపక పోయెదరా?
వనవీరుని స్వభాస గుణగణాలను శాక్రతిని సుఖములో కవి చిహ్నముగా
చూపించెను.

భోగాల మేడలో రాగాల గోనలో

విద్రలో మునిగెడు నీటరాడు

మిత్ర పరిశంసకు జిత్రతా స్ఫురణకు

గడు గర్వమందెడు పదుచువాడు

పరదాల దుర్భ్యలో సరదాల జాలలో

హద్దించి తిరుగాడు హాసుకాడు

భ్రమరంబుగతి మనోభ్రమ సన్యకాంతల

వలపించు దులపించు పన్నెకాడు

తనకు జగమున సాటిలేనవలంచి, వెనుకముందు లెటుంగని వేటరాడు
విధి వకుందగు నవ్వనవీరుఁ డపుడు, రాజసేవలకుం జిక్కె నోజదరిగి.

వనవీరుఁడు చేజిక్కిన తరువాత సామాంతులు పృథ్వులు చివరి గుహమున
హుండు కూడ నతనికి ఘోర కహోగిష్ఠ విధింపవలయునని గూఢింతురు. కాని
యా మంగళమయ సమయమున ప్రాణ శత్రువునుగూడ కట్టి పట్టుట తగినది
పన్నాధాత్రి కోరును సభాసదులంబులు అతనిని వదిలిపెట్టుట పాశునాగు సాము
వోసిన చందము కాఁగలదని చెప్పినను, వినిపించుకొనక, తన గానము వీస
ర్చును. అందులో కవి భాసనికే యుగపు పృథ్వాన సింహమును పరిశీలించి
జేసినాడు. ప్రాణ శత్రువును సత్తము హింసించక ముఖింపని సత్తము

ననుసరించి హృదయ పరివర్తనము కల్గించుట భారతీయ సంప్రదాయము. నేటి యుగగర్భముకూడ. ఈ యుగగర్భమును అక్షరాలా పన్నాలో ననువర్తించి నేనినాడు కవి. నేటి పంచశీలములలోగూడ నిదియే ప్రతిస్పందించు చున్నది. ఈ గర్భమే యానాడుకూడ మన ప్రజలలో నుండెడిది. భారతీయ సంస్కృతి, సభ్యతల విశిష్టత యిదియేగదా? ఈ భావాలను కవి చక్కగా పోషించినాడు. కవి హృదయములో యుగద్వని ప్రతిస్పందించును. అదియే తేభినిద్వారా కాగితముపై అంకితమగును. ఈసత్యాన్ని గ్రహింపనివాడు కవి తన ధర్మమునే విస్మరించిన వాడగు నేమో, అందులకే కారణాలు కవి గుండెలలో యుగలక్షణాలు విశ్లేషణము నాకృషించినవి.

నేడయచితముగ ఛాత్రి నేర్చినట్టి శాంత్యహింసల పాఠముల శాశ్వతముగ భారతావని వ్యాఖ్యలం బ్రబలుగాత జగతికి త్యాగ మాదర్శన చరితయగుతః మఖియముక యుదాహరణము చూడండి.

జగతిని సుప్రసిద్ధముగ శత్రులఁ జంపుట రావదాట, నీ
యుగమున సాధువంధను బ్రయోగ మొనర్చితవమ్మ నేడు ప్రా
బల విడి యాత్మశత్రువుల ప్రాణముతీయక యాదరించుటే
అగునని భావి భీతి పరిరాపము మాన్పుము కూరకొటికిన్.

ఇట్టి చన్నియో యుదాహరణ లీయవచ్చును. పన్నాధాత్రి త్యాగమయ జీవితము సగ్వదా ప్రశంసనీయము. ఇట్టి కథాపస్తవులు గ్రహించి శ్రీ షేక్ దావూద్ సాహెబుగారు కేవల చారిత్ర కాధారములనే గ్రహించి యైతిహాసిక సత్యములకు ఎక్కువ ప్రాముఖ్యము నిచ్చినారు. కాల్పనిక ఘట్టాల నెక్కువగా చేర్చిన సరిత్రీ కపకారము జరుగునని వీరి యాశయము కావచ్చును. వీరి కృతి తెలుగు సాహిత్యాకాశమునకు ఒక ఉజ్వల నక్షత్రమై భాస్విల్లగలదని నే నాశంశును.

కర్నూలు
సెప్టెంబరు 1956.

ఇట్లు
బాల శౌరిరెడ్డి.

షేక్ దావూదు సాహెబ్.

అంటే చిన్నప్పటినుంచి నాకు ధర్మవ్యాధుడు గమనానికి వస్తాడు. అతడు కసాయి అంగట కొలికునికి కామ్యూర్దాల కానుక యిచ్చినట్లే, యితడు మొదట నెల్లూరు వీధులలో తనకు దినబత్తెమిచ్చిన కిల్లిబంకులో, కృష్ణ రాయలు భువన విజయములో పేరొలగం తీరినట్లు - అధ్యయన అధ్యాపనముల జరిపి - నీతితోగూడిన మనుగడ మాన్యమని పక్కటించి పండితుడైనాడు.

ఆ గోమలలోనే తెనుగు సంస్కృతము హిందీలలో పండితుడైనాడు. తాను అర్జించినది పూర్తిగానిచ్చి పెంచుకొన్నాడు. ఆయనకు ముట్టిన గురువక్షిణులు దండములే. ఈయన వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారికి - మా పూరిలో అధిక సంఖ్యాకులవలెనే వికలవ్య శిష్యుడు. శాస్త్రగారుమాత్రం వేలుఅడిగిన ఒజ్జగారు.

ఈ సాహెబును - పండితుడు, కవి, ఉపాధ్యాయుడు, పెద్దమనిషి అని అనుటకంటే ఇస్లాం హిందూ సంస్కృతులు సంగమించిన సరిత్తు అనుట లెస్స. ఈనదిలో పాండిత్య దురహంకార సక్రములులేవు; అల్పవిద్యాప్రేరిత స్వాత్మర్థావలేపన కల్గేలములు లేవు. యముసవలె నిప్పుత, గలగపల గభేరతలు యాయన బుద్ధి వైభవ ధునీ జీవనములు. ఈయన విద్యా భూషణమునకు వినయనంపద వన్నెచెట్టినది.

విమర్శనాతైక్యమునందుగూడ మనసుకందనీయని పొజుస్థుడు. గుర్తీక పక్షపాతి. మంచికి మొగమాటపడే మనస్సు. విద్య కడుపునింపకపోయినను, బహుకుటుంబ పోషణభారము క్రుంచుచున్నను, ఆ కుచేలునిగిరిపై పడితడు

అటుకులకు ఐశ్వర్యముల పృసాదించే స్నేహితుడు లేకపోయినను, ఉన్న కాస్తలో సగౌరవంగా, యాచార్జునైన్యమునుపాదక, తేడివారిలో సగౌరవముగా ఉపాధ్యాయుడగుట యాయనకు అలవడిన ఒక గౌరవి. ఈ యక్షిణినిగూడ శిష్యులతోటికే నేర్పమని మాకోరిక.

స్వశ్రమార్జిత పృజ్ఞావంతుడైన. యాయన-చెట్టు పేరుచెప్పకొని కాయలమ్మ కొను ప్రాపులేకున్నను, ఆత్మ పృత్యయంతో యింతవచ్చె, ఒక కళాశాల పండితుడై కవియైనాడంటే విద్యార్థులకు మార్గదర్శక జ్యోతిగా వెలయు గలడు.

హిందూ వేదాంతంలో పూరి, ఇస్లాం సంప్రదాయములలో నానిన, నమస్వయం మతము యాయన హృదయమంతా నిండియున్నది. రామకృష్ణపరమహంస పత్ర-సర్వమతముల మార్గములు సర్వమానవ సౌమనస్యమున, ఒకే జగత్పతి ప్రాంగణపు చదుకమున కలిసియున్నవని కనుగొనిన పరమయోగి అగుటచే, రామ రహిముల సేవాతత్పరమైనది యాయన విశ్వమానవ హృదయము. పారసీక రూపి సూఫీమతము, కృష్ణచైతన్యని వైష్ణవప్రేమ, కబీరులో కలిసి పారినవని గుర్తించి, ఆ ప్రేమ మతమును ఆరాధించి, హిందూ ముస్లిం మత సామరస్యమును అనుభవించు ఆత్మవిశ్వాసి. కాబట్టి యాయనకు హృదయ ఏతాధిష్ఠానదేవత సాయిబాబా అయినాడు.

హిందూధర్మ పక్షపాతిఅయ్యు సర్వధర్మ పరిత్యక్తుడుగాడు. ంధ్ర ఆభారతీ ఆరాధన లౌబ్యుడయ్యు పారశీక ప్రతిపత్తులకు వెలిగలేడు.

కాబట్టి హిందూ దత్తిహాసక కథనమున, తన కవితను హిందూ పుణ్య స్థానాన అలంకరించినాడు. మన మర్మముల-సంప్రదాయముల దెలిసి, హిందువుకంటే హిందువై కవిత లల్లినాడు. ఇందు యాంబునకుతోడు మధుర కవి త్రైస్తవ బామవా ఒక్కడే.

మొగల్ పాదుషా కాదగిన చారా, మల్లి భరాం మొదలగు పరిణితహృదయుల కొలపునూటమున కూర్చుండగిన తెనుగు సాహితు యీ పండితకవి.

—దా సీ పన్నా—

ఈ పరిచయ వాక్యముల తదనంతరము రసవత్తర కావ్యము—స్వార్థత్యాగ చిరంతన చిహ్నము — పన్నా చరిత్రను చదివినచో, కావ్యమేగాక కవిగూడ ప్రత్యక్షము కాగలడు.

ఈ సాధువుకు దీరరస వర్ణన మెట్లబ్బెననిన—కవిబ్రహ్మ తిక్కనను చూపు నేమో! పన్నా కతను ఏరుకొనుటలోనే యీకవి ప్రపత్తి గోచరించు చున్నది.

ఇంతవరకు మనకు పరిచయమైన దీరరసము సంకుచిత స్వార్థప్రేరకము. రాజ్యకాండ రమాకాండ విరులను ప్రేరేపించినది. రాజరాజు రాజ్యమిచ్చి యుండిన ఆధిమన్యుడు ఒక్క విరుచుకొనియుండడు. పరరాజులు పైబడి నిచో రాజపుత్రుల రక్తనాళములు అగ్నితరంగితములయి వుండవు. కావుననే మనపెద్దలు శౌర్యం శ్రవదచేష్టిత మన్నారు. కడుపునింపుకోసు వులి ఎంతకేని తెగించునుగదా. అందులో మనవారు రంభకొగిలి - అ చిక్కటి కుచకుంభ మర్చన ఆశలు కల్పించుటచే నరికి నరుకుదురు సల్లలో యాదినారు మసదీరులు.

మనవారి పూర్వ శౌర్యగాథలలో లోకశ్రేయముగాని, నిష్కామసేవగాని లేవు. పైబడిన ప్రబలశత్రువు ఖడ్గధార ఎదుట పరమో-పట్టాభిషేకమో అని శౌర్య పేతు లైరిగాని, పరమో పారతంత్ర్యమో అని అనువుల బలిచెట్టిన నేటి కొందరు దేశాధిపతుల వన్నె-వాని యీకతలకు లేదు.

సికతాల మరుభూమి అయిన రాజస్థానమున సాహసోపేత గాథలు-మోడుల చిగిర్చి చేయగలిగినవి కలవు. కాని స్వార్థరహిత -- ధీరతలో పన్నా దాని త్యాగమును దరియునచే లేవు. కణిజిత్తులైన స్వాములకు దాని గము చేయుట చిహ్నము, త్యాగములుచేయుట ఆలించినాము,

కాని, సంశయావృత్తమైన భవిష్యత్తుకు-నిజ గర్భఫలమును ఆహుతియిచ్చే పాత్ర అటు ధారతముగాని, యిటు పెక్కుస్పృహయగుని నృప్తంచలేదు.

ఉప్పుదినిన ఊగమె పరిహారము. కాని ఊపిరిగాదుగదా. కష్టము అప్పు మున్నున అప్పుదీర్చును పోరి, జానెడు నేలనైనకొరక ఆత్మ బలిదానమిచ్చినాడు. సన్నా ముక్కుపచ్చలారని, ఆశలుచూపే నాలుకలేని పనికందుకొరకు కొడుకును కండ్లయెదుట పరికించుకొన్నది. ఇది మానవచరిత్రకు అపూర్వము.

తనపట్ల భవిష్యత్తును నిజ బావిరాజుకు బలిహరమిచ్చినది! ఈ కథా పుస్తకపు దాహాదు కవిత్వకు తగినది.

కవిత్వము ధారాశుద్ధి, అర్థగాంభీర్యము, శయ్యా విలసనములతో తదనుకూల ఘట్టములతో సానురూప రసమున ఒప్పినది. శిష్ట సంప్రదాయమున, నిర్దుష్టముగ సూచినది కావ్యము.

కథా సందర్భవ్యోత్తక నహజ ప్రకృతి పర్వసలతోబాటు, మహాశిల్పి చెక్కిన కళాఖండములవలె సున్నవి మనోభావ వర్ణనములు. విరిచూపుట పుస్తకం సాంతంగా చదువుట.

ఇక సహృదయులు పతన కుపకృమించుం.

వాంగ్మణి
సెల్లూగు

}

మరువూరు కోడండరామరెడ్డి.

పరిచ్ఛేద ప్రముఖము

1.	ప్రతిదానము	1	పొరట
2.	చార్మికాహుతి	11	..
3.	పరివేషన - ప్రతిస	22	..
4.	నూత్నపాలన	32	..
5.	రక్షణాన్వేషణము	44	..
6.	భిల్ల రక్షణ	54	..
7.	రాజకిశోరిము	67	..
8.	గుప్తవాల్	75	..
9.	నిష్కడోద్యోగము	81	..
10.	పరిపంధి పతనము	87	..
11.	క్షమాపై భవము	96	..
12.	విజయ కేతుపు	105	..

శ్రీ రత్నావళి

నా శ్రీరత్నావళినియందు నాశ్రీరత్నావళిని అభివేదించుచు, అయిపెచ్చు శ్రీ మురుగము కొంచెంచరామరెడ్డిగారే శ్రీరత్నావళిని యాకర్షణమునను నుంచరామరెడ్డిగారే మొనరించు నా భాగ్యము. కాదులును బ్రహ్మము గదా :

అనన్య హృదయులును, విహంగ్రంథ రచయితలు రసిత మనసులైన శ్రీయుత వాలకొరిరెడ్డి (సాహిత్యరత్న) గారు అడిగినచోదనే యీనా శ్రీరత్నావళి విక్రమి భూమిక ననుగ్రహించిరి.

రసితా హృదయాగ్ర గుణ్యులు, కవులను జేయించు నొసంగ నిర్మముపలాపనను అమృతహృదయులు మిత్రులు నగు శ్రీ శీలా నరసింహాచారి బి. ఎ. గారు తలపెట్టుకొని నాకావ్యంబునైలాషి నేపథ్యమును వీటి రసిత సమాజమునకు దర్శనమిచ్చియే యుంచెను. వారి మానసిక శారీరక నిత్య పరిశ్రమయే యీశ్వరి బయల్పడుచు మూలము. వీరి తలదాచుక గేర్చొచ్చి నేను వినయ భార్యకముగ భర్తృవాదముల నెచ్చించును.

మిత్రులు పరిచితులు సాహిత్య ప్రణయిలు శ్రీ శీలా నరసింహాచారిగారు తలపెట్టిన యీ యుదార కావ్యమునకు సాహిత్యసేవకు భవ సహాయమునగి తోడ్పడిరి. రాయలసీమయందు ప్రకృతమిది సూక్ష్మ విషయము. కావున మే ముభయిలము వారికిఁ జూర్యైకముగ హృదయ భార్యక భర్తృవాదము లెచ్చించుము.

—గ్రంథిత్ రత్న.

దాసీ పన్నా

ప్రథమ పరిచ్ఛేదము

ప్రతిదాసము

౧

మానససీమ నీర్వలకు మందిరముంబొసరించి, ద్రోహముం
బూనెడు సూర్యవంశజ తమోగుణులార! నికృష్టవిద్విష
ష్టానభులార! మీవికృతదర్పము తేపు హరింతునన్నటుల్,
భానుడు సశ్చిమాశఙ్కరబారె నుదగ్రమహోగ్రమూర్తియై.

౨

రాజు లోలంగురాజ్యము నరాజకముల్ గలగుండువెట్టు న
య్యోజ, తమస్వినుల్ ప్రబలయోగమునకొ దెసలాక్రమించి, హృ
ష్టేజమునిర్విశేషముగ దేశమునం బఱపించి, ఘోరదీ
క్షోజతభానులై నిజవిషాదతః జాతెను మన్నుమిన్నులకొ-

3

సకలదుష్కర్మ హృత్సఖ్యతం నాటిగిది
 దాగియుండిన గుహాతలిని విడిచి,
 తారకానేత్రాఁగ గ్రూరతం బ్రకటించి
 పాశవౌద్ధత్యంబుఁ నాదుకొలిసి,
 పాపపుణ్యములతోవల నేకమొనరించి
 యాత్మకాశతకు విఖ్యాతినెఱసి,
 తస్కరప్రభుత కుత్సాహంబు నమకూర్చి
 స్వైరిణీ సంచారసార మగసి,
 నశదిశాళికి నాత్మావతారమసామ
 దుర్ణయమ్మున కొకగొప్ప నిర్ణయమ్ము
 చాటి, నిజపరిపానా చతురరచన
 సంధకారము ప్రకటించె బంధురముగ.

౪

అదిభయదోగ్రవేళ, తమయంతిపురిం గలహమ్ము జేరగ దు
 ర్మదభర రాజపుత్రకసమాజము కత్తులు వేటలాడున
 పుదయుడు దాదిపెంపుడయియుండెను; విక్రమునాత్మగౌరవ్యనగ
 విదితుని బందిచేసి వనవీరుడు శాసన్కుడై నిరాపరాధుడై.

౫

విక్రముని బందిగావింప వెఱగుదోచి,
యుదయుఁ బోసిండు పన్నాయు నొదిగియుండె;
ముందువెనుకలు గనరాక మ్రందుసేటి
యంతిపురి గుప్తచరవాసమయ్యె నకట!

౬

అన్నదమ్ముల యనువుల నప్పశింప
రాజకులమున జనియింప రాక్షసుండు,
ఘాత్రపన్నా సుధానమ తనువుదాల్చి
సాంగ నరపాల వంశరక్షణ మొనర్చు.

౭

ప్రత్యహముఁ శరమ్ముపయి స్వామికి నన్నముమోయు భ్రత్యసా
హిత్యపదుండు రాజకులమే నిజజై వముగా భజించు సం
స్థిత్యచరిత్రఁ డాత్మపరితుష్టఁ డహంకృతి దూరుఁ డవ్యయ
ప్రత్యయమూర్తి, నాయ, నయభక్తుల నాఁడును బెచ్చు బోసముఁ

౮

తనకు నుదయునకు నోగిర
మునుగొనితే, నంత ధాత్రి ముదమందుచు వ
ష్టస సలుపఁ జందనోదయు
లనుమతిమెయి నారగించి రానందముగఁ.

౯

తూగుటుయ్యలపై హంసతూలికాగ్ర
 శయ్యసవరించి యుదయుని శయనమునకుఁ
 బట్టెమంచానఁ జందను పాస్పమర్చి
 యుభయులఁ బరుండఁజెట్టె నాయునిద మిన్న.

౧౦

ఆవలఁ దనకని విస్తరి నన్నమిల
 తానెవడించుకొని తిసంబూని, యూచ
 మించి తొలికబళమ్మునుమ్రింగి, వలిశ
 బళము నెత్తెడునింతలోఁ బ్రకృతిమా రె.

౧౧

యామంబొండు సమాప్తమంచు ఘటికా యగ్రముగ్ధింబునను
 గ్రామాంతఃపురి భీషణసిత్తుల నార్తధ్వజ కల్లోలముల్
 ప్రామెక్ రోదసియం దొకుమ్మడిగ, సంభాంకోగ్ర చిహ్నోద్ఘోష
 స్తోమోద్విగ్నత సంకులించె, భయసందోహమ్ము నుద్ఘోషించె.

౧౨

గొల్లుమను రాశివాసపు
 టిల్లాండ్ర విలాస మొక్క టిగ్గరి పుల్లనెక్
 కల్లోలంపడి గుండె గ
 భీష్మమనక విన్నయలె నెరిలంబుడంచు.

౧౩

పన్నాధాత్రిమనంబు శీఘ్రగతి కంపంబున నారోదనల్
విన్నంతఁ, వనవీరుడాత్మగత విద్వేషాగ్నికా విక్రముం
గొన్నాడాహుతి; రాక్షసాంశగల యక్రూరుడు, తానిప్పుడి
చ్చిన్నారికొనమయించియార్పగలఁడాచిచ్చంచునూహించుచుఁ.

౧౪

ఏకలింగేశ, నాపాపమేమి తండ్రీ?
యొక్క-కబళింబు తిన్నగింటి నోగిరమ్ము,
శ్రుతికి విన్పించు నేడ్పులు సొదలు, నింక
ముట్ట నన్నము, నాపని ముగియుదనుక.

౧౫

అన్న నటజంపి, యనుజ సంహారమునకుఁ
బాపి, వనవీరుఁ డల్లదే పయసమయ్యె;
రక్షణాంతఃపురిమ్ము నాయశ్శికిపుడు
శూరసంరక్షప్రకటంబు మై గోచరించె.

౧౬

హాయిగా రాజభోజన మారగించి,
శూరులయ్యెల శయనింపఁ జూగినాడు,
క్రాంతిపురికొల్పి తమవారి ఖడ్గధార
తన్ను బలిగొనుటెఱుంగఁ కేసిన్నవాడు!

౧౩

పొందినవాఁడు నేఁడిటు లపూర్వజయమ్మును గొన్నయట్లు భా
వింఁచెనాయేమొ, దుష్టవనవీర హతాత్కృత రాజహత్యలం
గాంచిన రాణికోటి భయకంపితయై దురస్థిల్లసాగె, నా
వంచకుఁడింక సాంగన్యపవంశజులం గని రూపుమాపఁజే!

౧౪

అకటా! గుండెలు బెండువారు వికృతవ్యాపాదముల్ పన్ని డె
భకులక రాజులఁ బొట్టవెట్టుకొను గూఢక్రోధవిద్యేషు న
ర్తకసందోహము గోముఖమ్ముగొనువ్యాఘ్రాలున్న యట్లుండి, నే
టికి విశ్వాత్మకుఁ డిట్లు వక్రగతి సృష్టింపంగ నుండుచునో?

౧౫

అవిరభీతితిత్త గృహమందు వెలుంగఁ గలంగుచున్న యీ
యువిద మనఃప్రపంచమున కొక్కయుపాయము గోచరించుడొ
విగిధవికారముల్ దుడిచి విస్ఫురతం బ్రకటించి, సాంగభూ
ధవసుతు మేల్మీదుస్తులను దాదోలఁగించె నిశ్చయమాత్రలో.

౧౬

అన్నా రాజకుమార, యీయుడుపులే హానిం బ్రదర్శించు నా
సన్నాహంబున వచ్చు దుర్మదఘృణాస్వాంతండు గగ్గొన్న సంగ
చు నే నెత్తిఁ తీసితిం, దొడుగవచ్చుంగాన నీవమ్ముతో
నున్న, బ్రస్తుతమింతమాత్ర, మదియందూనక దగ్గర శాంతిముఖ.

౨౦

కన్న పుత్రునికన్న మిన్నగాఁ గడుపున
 డాచి కాపాడిన దాననేను,
 తలిదండ్రు వాత్సల్యముల నెఱుంగనివా డి
 తండని వ్యధనందు దాననేను,
 అనుదినాలంకారమునకు లోపమొకింత
 రానీక కై నేయు దాననేను,
 ధాత్రిక రత్నంబు తలదాల్చి మాతృతా
 ధర్మంబు గుర్తించు దాననేను,
 నీవె సర్వస్వమని నమ్మి, సేవసలిపి
 మాతృసితరులను మించిన మమతతోడ
 నర పట్కము పొషించి వరలునేను,
 నీయుడుపు లిస్తు తీసితినే కుమార!

౨౧

ఉడుపులుదీసి బాలకున కూసిరియాడెడులీల గంపలో
 బడుకొనబెట్టి, నిద్రగొనుపాపకు భద్రమటంచుఁ బల్కి, య
 వృక్షాతుక విస్తరాకులను బై పయిగప్పియు నాయినెత్తిపై
 తడఁబడుచున్న హస్తములఁ దానిడి చేతులుమోడ్చియిట్లనుఁ:-

౨౩

‘ఓయన్న, యుదయు రక్షణ
కాయంబున్నంతదనుక కాదనకుమ, యీ
హేయ దరిద్రశరీరము
పోయి, యశముదక్కెనేని పొమ్మదెహాణు!'

౨౪

‘తరములనాటినుండి గుఱిదప్పని పూనికతో, సిసోదియా
గురుతర వంశరక్షణ మకుంత సాహసమొప్ప సల్పు ని
ర్భరగుణవీర, నాయకుల పావన, నిర్మల ధర్మమర్మ సగ
గర నయధీనిధి, వినుము కాలవిపర్యయ ఘోరదుష్కృతిక.

౨౫

‘కాలము కాళరూపమున గావరముం బ్రకటింపి, యాత్మదు
శ్చీలతః జాలువార్చి తెఱచె ముఖగహ్వర, మింతచేసి యి
బ్బాలుని మ్రింగవచ్చు, మనపావనధర్మము రాజవంశ ర
క్షాలయముం బొనర్చి, భువి శాశ్వతకీర్తి గడింతమింకన్.

౨౬

‘ప్రాణముతీసి మానవపరంపర కండ్రది సత్యమైన నా
ఘ్రాణమొనర్పగావలదె శౌరవభావము త్యాగముగ్ధి యీ
మానవజన్మమెత్తిన సమాజము నీపుగ్రహింపుమయ్య, నీ
క్షౌణ్డపులంధరించి పరమార్థ యశోధనముల్ గడిగవరగన్,

౨౭

‘మన్నుమిన్ను లేక మై విరోధించిన
బాలు విడువనన్న ప్రతినగొనుము,
నిర్ణయమై భావినిశ్చయ మెప్పుడు
సార్థకంబొనర్చు సాహసులకు.

౨౮

‘ఈకమనీయ సాంగధరణేంద్ర తనూభవుఁ బ్రోవ నేగుచో
నీకు భయంబులేదు, పద! నేనరుదెంచెద నింతలోన, నా
యాతృతిగొన్న యాశిష మహాత్మ-వచమ్ము ధరించియున్న నీ
కేకొలుయుఁ ఘటిల్లదన, నేటికి సాయము, సొమ్ముసోదరా.

౨౯

‘శ్రోద్ధాదేవి మనఃస్థానన్నత దయా శాంత్యగ్ర భావాప్తగా
శ్లోఢ్యత్వంబు తురంగలింప, విమలస్వాంత ప్రభూత ప్రజా
బద్ధప్రీతి రహింపఁ, గార్యచతురత్వంబొప్ప, భావాశయాల్
సిద్ధింపం బ్రకటింపుమా ప్రభుగతస్నేహంబు మతోద్ధరా.

౩౦

‘నలకాలంబు చరిత్రకారులు భవశ్చైక్రగర్వ మాదర్శముఁ,
అలఘుత్యాగము సంస్మరింపఁగలరన్నా, భావి మేవాడ రా
జుల పూజల్ తొలి నీకు నబ్బుతఁ, గవీశుల్ మాగధుల్ నీప్రశం
సల గావింతురుగాత! మియ్యది భవిష్యద్వాణిరా సోదరా.’

30

పన్నామాతృ పవిత్రహృజ్జనిత దివ్యప్రేమ సౌజన్యవా
ణి నైజాద్భుత విశ్వనవ్యమృదు సందేశమ్ము నాలించి, యగ
త న్నాయీకులపావనుండు దయ భద్రంబైన గంపకా శిరా
న నేర్పుల్ వికసింపనె త్తికొని, యాజ్ఞాపాలకుండై చనెన్.

31

అనుదినమాతడ ట్లుదయునన్నము దెచ్చుట, భుక్త శేషమున్
గొనిచనుట గ్రహించి, యనుగూం బరిచారకుండీతడన్ తలం
పున సరిక్రొత్తహెచ్చరిక పూనక గానక మిన్నకున్న య
య్యనువునెఱింగి, నాయి చనె నచ్చలుదాటి గభీరభావుండై.

32

నరవతి పుత్రుబంపి, వననంబుల సూనున కష్టంబొడిగి, య
బ్బరమగు గుండె నిబ్బరము పూని, పరుండగఁబెట్టి భావిభీ
కర పరిణామ దోహలవికారము నట్ల యడంచి, యీశ్వర
స్మరణయొనర్చుచు న్నలుదెసం బరికింపదొడంగి ధాత్రియున్.

దాసీ పన్నా

ద్వితీయ పరిచ్ఛేదము

ధార్మికాహుతి

౧

తనమూకల్ యమభృత్యులై నడువ, హస్తన్యస్త ఖడ్గ ప్రభా
వనధుల్ దిక్షితిఁగప్పఁ, గశ్మలత భావంబందువర్తింప, మో
ముస బీభత్సతఁ బ్రజ్వలింప, నిరయ ప్రోహుభత కాళాకృతిన్
నిసపీరాంధుఁ డఖిల్వ గర్వయుతుఁడై వచ్చెం గ్రుఱోద్రిక్తు డై !

౨

చనుదెంచి, ద్వాఃకవాటము

ధ్వని యొడవఁగఁ బగులఁదన్ని, దడదడ నడలన్

వినువిఱిగి వడడు వడువున

ఘన గృహనదృగ్ నినద కంఠధ్వనితో—

3

‘పన్నా! యుదయుఁడెక్కడ?’

నన్ను, శరీరమునఁ గంప మలముటచేఁ, నే

నన్న నిజసుతుని జూపెను,

గన్నుల దుఃఖాశ్రు పటలి గ్రమ్ముకొనుట.

4

క్రోడంబం దుపవిష్టుఁడైనతఁడే, గ్రాగున్ దృష్టియగు సంగమం దాఁ
గ్రీడాలోలుని బాలు నన్యులకుఁ బేర్చింపజూప వాంఛించు, స
ల్లాడుం బిడ్డకు జబ్బుగల్గునెడఁ బథ్యంబుంచు నమ్మాత, నేనీ
జాడంగానక యాత్మపుత్రు కరసంజంజూపె నాఘాశిష్య.

5

మాతృవాత్సల్య నిర్మల లోహకవచ ర

యై ధైర్యమున నిద్రగనెడు వాని,

మాతృర్య మోహ దుర్మాయాదు లెఱుంగని

గెఱుక నూల్నెజగము సంగున్న వాని,

శత్రు మిత్రాది దుష్టప్రేత ఘాతుక

భేదంబెఱుంగని పిన్నవాని,

ఉయ్యెలయో తల్లి గెఱుడియో గడ్డయటంచు

నెంచి కూర్చుండి హర్షించువాని,

సకల మనముల ప్రేమ సస్యములఁ బెంచు
జలదరూపుని, కల్యాణముల కోటారు,
బాలచంద్రునిబోలు డింభకుని జంప
విచ్చుగ త్తిని నవ్వన వీరుఁడైతే!

౬

లేచివురుల వడగండ్ల పోతిమాడ్కి-,
కోకలల గూట దుమికెడు ఘూకమట్లు,
బౌర్వమో కాలుజహ్వయో యహియే నాఁగ
బాలు గళమున వ్రాలెను బదనుకత్తి.

౭

అకటా! దుర్మతి యాసురుబు, శిశుహత్యా పాతకంబేల శూ
ర కలంకా? నసవీర, మాతృజన గర్భక్షోభగల్పించి, పా
తకఘంభాపు వరించె విక్రముడు, చిత్తంబందు నీవట్టి కో
రికలం బొప్పదవన్న మాడ్కి- గరుణార్థిం దెల్ప నార్తిధ్వనుల్.

౮

అమ్మా! చచ్చితిం జచ్చితిం గనుమటం చల్లాడు నబ్బలు రుం
డమ్మున ముండము రెండంతండలయి పడ్డం ధాత్రి, నప్పట్ల ఘో
రిస్కూ తీరునఁ గారిలొచ్చి, నిజ్జధైర్యశ్రీ వికారింప, దుః
ఖ మ్ముద్రదేశము కోభ సంఘటిలుడన్ గంపించి క్రోధమ్మునన్.

=

తనయు రుండమ్ము ముండమ్ము ధాత్రిఁబడిన,
 యంత చిందిన రక్తస్రవంతి చూచి,
 శోకదేవత గర్భాన భీకరించు
 క్రోధమో యన, నాధాత్రి గోచరించు!

౧౧

పెదవులు గంపింప దుది మొదల్ దెలియక
 దిగ్మింగు నా యన్న తీరుదోష,
 రోష వేగమ్మునన్ భీషణ క్రోధమ్ము
 అవయవమ్ముల నాట్య మాడుచుండ,
 అశ్రుపూరమ్ము రక్తాపగనాఁ బూర
 త్సుబ్ధ శోకాభి దిక్కులను ముంప,
 సిదిలిన క్రొమ్ముడి చెదరిన ముంగురుల్
 ప్రళయ కాలాభిమై పరిభ్రష్ట,

రుండ మొకచేత, బాలకు ముండ మొకట
 బట్టి గరించి, పటపట పండ్లుగొటికి,
 హుంకరించుచు దూకుచునున్న వీర
 నారి దాననమర్చిని నాఁగఁ దోచు!

౧౦

నని కుపితోగ్రహాపమును, గాతరత న్నెనుకాడి, ధాత్రి గీ
మును విడి, తత్క్షణంబ రణభూమి జయంబును గొన్న మేటి వీ
రునిగతి హర్ష మోహ సుకరుండయి పోయెను; వంతదక్కి దు
ర్దినములు దుష్టబుద్ధుల కదృష్టములై కనుపట్టు టబ్రమే!

౧౧

తలఁగని శోక భీకరతఁ దాలిమి దూలుట పీన్గతుంట ల
ప్పులఁతుక కేల నెత్తుకొనిపోయి, నదీజలమందువైచి, య
శ్రులు గురిపించి, గర్భగత రోదనలం దిగఁద్రావి, ధీర ని
ర్మలముగఁ బారు నేరువిన మానముడించి వచించె నీక్రియన్:-

౧౨

‘సాపము రాక్షసాకృతిని, బావన డింభక, నిన్నుమ్రుంగెఁ దా
నీ పగిదిన్, విశేష మిఁక నేగతి దీనికి వ్యాఖ్యచేయఁగాఁ
దోపదు; కాలగర్భమున ద్రోహము రూపరేనేమి, యట్లుగా
కీ పతితోగ్రదేశము గ్రహించునె శాంతిని సామ్యవాదమున్?

౧౩

‘కూటికిమాడి దిక్కులకుఁ జేతులుసాచి

యల్లాడు నా వికలాంగికన్న,

పుట్టి పుట్టకమున్నె పట్టిని గోల్పోయి

యాగ్రింగుండెడు పురిటాలికన్న,

తలిదండ్రులు గతింపఁ, దనవారు పగఁబూన
 దెసలేక వెసఁ గుందు నినుఁగుకన్న,
 సంగ్రామమునఁ బుత్ర శతము కాలునిఁజేర
 వాపోవు నంధ దంపతులకన్న,

నిన్ను గోల్పోవు కతన విపన్ననగుట
 మిన్నయగు దుఃఖ మిట్లు నాకున్నదన్న,
 యారిపో దెన్నఁ డిట్టి శోకాగ్ని, హృదయ
 భాగమును మాడ్చు దావంబు పగిదినుగడు.

(౧౧)

‘ఈ వసుధాతలాన జనియించిన ప్రాకృత కర్మ జీవితం
 జాపుకుంటిల్లు, నిక్కమిది, క్షత్రియజాతికిఁ జెప్పనేల? నిన్
 బ్రోవఁగలేని దుర్బలత బొందితినే యని నామనంబు నా
 నావిధ చింతలం జిప్తుకు, నాయన, నాచురదృష్ట మేమనన్’.

౧౨

‘ఎన్నఁడొ యుద్ధభూమి నశియించుట తథ్యము, నాఁడు నీకుఁ జె
 రున్నా? యొకింత శాశ్వత మహోన్నత ధార్మికలక్ష్య శుద్ధి సా
 పన్నుడవై గదా యిపుడు ప్రాణము లర్పణ చేసినావు! నా
 చిన్నియనుగ, నీ నమ్మతజీవి భావి చరిత్ర పీఠులన్’.

౧౭

‘కూరులు ద్రోహచింతనపరుల్ తమ పూహముపన్ని పూర్వ సం
సాగరము రూపుమాపెడు ప్రచార మొనర్చెడువేళ దుర్విధి
ప్రేరణ మన్యజాతులకు వెక్కిరింప, దానితోఁ
బోరొసరించి నా యనుగుఁ బుత్రక, ప్రాణములిచ్చి తీయెడన్.

౧౮

‘వికటోద్రేకము, రాజమందిర భవద్వేషమ్ము, విచ్చిన్న సాం
ఘిక తేజమ్ము, పిశాచరూపమున మ్రింగె న్నేడు క్రోధమ్మునన్;
బ్రహ్మతి ప్రేమ విశిష్టచిత్తుఁ గపట వ్యాపార నష్టాత్ము డిం
భకు సాధు ప్రతిరూపు మ్రింగుటయెనుమ్మా! ఘోరపాపంబగున్.

౧౯

‘ఎన్ని మహత్తరాశ లుదయించినో భవదీయ చిత్తమం
దన్ని నిరాశలై యనుపు లట్టుల గొన్నవి చిన్నికూన, నీ
యున్నతి రిత్తవోవగ నిజోహలకున్ బలి యిచ్చుటీ చితో
డున్నతికా యటన్న తఱి నున్నదె యుత్తర? మో కుమారకా.

౨౦

‘నా రూత్మం బరితాపమున్నిలిపి యన్నా, పోయినావీవు, నీ
యాయుష్యమ్మును నిల్పలేని యసమర్థాంగింగదా నేను? నా
హేయ స్థైర్య మనిష్టముం జరిపె నౌ నే యిట్లు దుఃఖంప శ్ర
ద్ధా యోగీంద్రుని నిన్ను గోల్పడితి వ్యర్థంబయ్యె జన్మంబిడన్.

౨౦

‘ఇంతకుం బూర్వచరితల నిట్టి త్యాగ
శీలు రుండరు, మనదె విచిత్ర చరిత,
ముం దికెవ్వరు మనవలె మందికొలుగు
బ్రాణ మర్పణచేయ రప్పా, నిజాబు!

౨౧

‘అవని మేవాడ రాజ్య మున్నంత దనుక
చందనా, నీవు ప్రజల యర్చనల గొనుము;
త్యాగ హృదయుల లోక మున్నంత దనుక
ప్రథమ పూజల నేనింక బడయగలను.

౨౩

‘అరుగుము స్వర్గభూమి, కట నారయుమీ మన వీరభాగ మా
యిరుగున గుల్మవీధి మన యేలిక సాంగుండు గావవచ్చు; నీ
పరిమురి నిచ్చటం జరిగినట్టి విషాదచరిత్రం డెల్లు మా
పరమపవిత్ర వీరుండు కృపామతి నిన్ గవుగింటఁ జేర్పగన్.

౨౪

‘ఏనాఁ డేటికొ రాణివాసమునఁ బ్రత్యేకాగ్ని జృంభించి చి
త్తానన్ రాజి, సమస్త మానస సుహృద్భావములన్ మాడ్చి, వి
జ్ఞాన ప్రజ్ఞను బూదినల్పుఁ బ్రళయ క్రౌర్యముఁ జేక్షిత్త న
జ్ఞాన క్రోధలతోఁ బరస్పరము చాఁ జంపంగ నుంకింపనే,

౨౨

‘అరుల గుండెల గ్రుమ్ము కఱకు ఖడ్గములతోఁ
దమవారి కఠముల్ తరిగినారు,
సమరభూమిని తేగు యాత్ర తేజోవహిని
సంతఃపురమ్మునం దార్పినారు,
విజయలక్ష్మలు కీర్తి భజియింప మనువారు
కుల లక్ష్మీ శాపార్ధిఁ గూలినారు,
శత్రువాహినుల సంక్షయస్థైర్య నీర గో
త్రజాలు వంశము గూల్చు దారినారు,

ఆత్మశౌర్యము వెలిభూమి కరుగనీక,
రాణివాసాలఁ బ్రకటింపఁ బూనినారు;
నీవు విడిచిన మేవాడ నిక్కమిపుడు
క్రూరమై శాంతి దూరమై ఘోరమయ్యె!

౨౩

‘ఆ రాజు’చితి నీర పీత్రమ కళా వ్యాపారముల్ బ్రుంకుటకొ
సూరుల వాసిన కటభాతి మదిలో శోకించు చిత్తోద్వరిన్
‘అరు’ క్రూరులు వంశనాశకులు ద్వేషుల్ గూడి క్రూరమ్ముగా
‘అరు’ నిత్రము నుపాదించి యుదయం బొనర్చుచు చంపంగన్!

౨౭

‘అబలకు థాత్రికిన్ జన సహాయ పరంపర లెట్టులబ్బు? మ
త్సబల పరాక్రమ ప్రకృతి భగ్న మనోరథ గాకతస్పృహం;
చబలత నూహనల్పి చరితార్థతఁ గాంచునె ద్రోహి? యూత్మ
వబలము నమ్ము మానవతపస్సు వృథాయగునే నృసాగ్రహిణి?

౨౮

‘కూరిమి ధర్మబుద్ధి యనుగు గృహలేని నికృష్ట దుర్మద
క్రూరుఁడు క్షుత్రవంశమునకుం బ్రళయాగ్నివలె జనించి, చి
త్తూరు పురమ్మనెల్ల నిజ దుష్టచరిత్రల నింపినా, డహం
కారి సదావ్రతుఁడు నరకంబున గూలఁడ నేటి తోవటక!

౨౯

‘వక్రశీలురఁ జంపు పరాక్రమంబు
ఋక్షమగు గాని, వనవీరుఁ డుగ్రబుద్ధి
తన శిరంబున నిష్పాకల్ గొనెడుభాతి
నుదయుఁ బరిమార్చి నెంచుట యోగ్యముగానె?

౩౦

‘మాయలు పన్ను దుర్జనుల మర్మములు గుఱియె నేరమిన్
హాయిగి స్వప్నవీధుల విహంగ మొనర్చెడు బాలిషేరు
యూయెలఁ బండియున్నతఁక, నుత్తమి ముఁ దిమార్చుట
శ్లోయకముగ గరానగొని చివ్వన వచ్చును శీఘ్రాన్తిక.

30

‘రాజపుత్రుని రక్షించు ప్రతిసగొన్న
నా జనని, నన్ను వసవీరు నగ్నఖడ్గ
మునకు బలియిడె; నీకది వినుచుకొఱకు
మేను దిగనాడి వచ్చితి నో నృపాల!

31

‘అని మన సాంగ భూవరు సమక్షమునకొ వివరించి పల్కు- మో
తనయ, మహాశక్తులెం బ్రభులుఁ దత్పరతల గనుమాడ్కి నీ యెన
చ్చిన యుపకారము, బరులు చేసిన ఘోరము, తల్లి త్యాగముకొ
విని త్రిదశాదులందు వసవీరుని దిట్టించు నిన్ను మెచ్చఁగొ.

33

‘తావక నిత్యకీర్తి ననుధాతల సీమల నిండునింక; నో
పావన చందనా, శుభ్రమి పాలురకుం దొలి యబ్బినట్టి తే
జో విభ్రస్త క శౌరవము సత్సరమే గడియింపఁ గల్గితీ
భూవలయమ్ము త్యాగమయ బోధల నిన్ను గొప్పించు గానులెకె!’

దాసీ పన్నా

తృతీయ పరిచ్ఛేదము

పరివేషం - ప్రతిని

౧

తొరకానేత్రముల విప్పి గూర్చినడవం
కష్టతర యాతసల జాలిగమర నరసి,
గగన మారాత్రి తుహి నాశ్రుకణము లోడ్చి
నానుభూతిని బ్రకటింప జలద్రవనంబు!

౨

పన్ను సీతై కన్యత్రుని శవమ్మును బొప్పి సీసృష్టినేత్రయై
క్రీడన సన్నదీ హృదయ గర్భమున బహిష్టచి, శోక సు
పన్న మనకృష్ణై తమిని బాధలనడవం గాన నామ క
ప్లున్నత సేవ గూర్తమును నూహ బయ్యదే బలద్రవనంబు.

3

కలకల నాదయుక్త నిజకార్య మొనర్చెఁ బ్రవాహధార, దు
ర్బలతర వన్యజీవతతి భానమునకొ భయమంది డాగెఁ, గ్రో
ల్పులి తెగనున్న సత్వములు పూని మృగముల వేటలాడె, గా
ఝలు నెఱుంగంపితెకొ, జటల భూతములుం దిరుగాడె నత్తఱికొ.

౪

పన్నా మనోదుఃఖ ప్రతిబింబమును గొంత
చంద్ర కళంకమ్ము స్పష్టపఱచె,
పూతర క్తిని సానుభూతిఁ జూపినయట్లు
గుహ లంధకారముం గూర్చుకొనియె,
తనచింత భూరుహత్మల దాచెనోయన
ఛాయల నై ల్యమ్ము సంచరించె,
నీడజమ్ములు స్తబ్ధ నిశ్చేష్టతను జూపి
తమ మైత్రి గాఢ సంభ్రమము దెలిపె,

ప్రకృతి సర్వము తన మనః ప్రకృతితోడ
దెసల నీరవ జాడ్యమ్ము ముసరుకొనియె,
సాధ్య పన్నా హృదంతము జన్మభూమి
దుర్గతనుగూర్చి యూహించి దుఃఖపడియె.

౫

సమయము సావకాశముగ సంభవమానెడ నాత్మ నూర్తి భా
వములకుఁ దావొసంగును, స్వభావమునే కలగించు పూర్వ క
ష్టముల స్మరించు దాన వికటంబగు మానసమందు బుట్టు సగ
భ్రమముల జీవి నిత్యము తరంగితుడై యనుభవాలి నందఁడే!

౬

ఈ యవినీతి నా హృదయమింత కలంగెడను, భావి భీతి లే
దా యరి రాడ్గళముల సదా దునుమాడెడు సాంగ భూషణిక
మాయనె, గురైఱుంగరె యమంగళమిష్టానరించు నీని నా
ధీయుతు కీర్తిమూర్తి తలఁచెళ్ళగ నేయఁడె, నేట జేపటక.

౭

ప్రమదలఁ జిట్టిపాపలను బాలుర వృద్ధుల నిస్సహాయులక
ద్రుమముల గొడ్డట న్నరకు తోయమునకా ధృతి సంహరించు ని
ర్మములకు దేవుఁ డీగడఁగు రౌరవయాతన జ్ఞప్తియున్నచో
భ్రమపడి యిట్టి దుష్కృతికి బాల్పడు వ్యక్తులు సంభవించురే?

౮

ఓయీ, యుదయఁడ, నిన్నుకా

బ్రాయము రానట్టి పిన్నపాపను బ్రోవక

గూయిడ రాజులకడకుం

జోయెద నరణమ్ము నేను బుద్ధి జనింపక.

F

ద్రోహిణీమూసా మిప్పుదన ధూర్తత్వమ్మోనినూ జగవనెంచి యీ
 పూహముఁ బన్నెనయ్య! సుమనోజ్జ్వల రాజకుమార, వారి వి
 ద్రోహము నీ వెఱుంగవు, విరోధులఁ గానక నిద్రగూరు నీ
 స్నేహమడెట్టిదో యుదయసింహుడ, చందనుడిచ్చెఁబ్రాణముల్!

౧౦

బలదర్పంబునఁ గత్తిఁబూని, గురు గర్వ గ్రంథియై క్రోధకున్
 బలిఁచూ నవ్వనవీర దుర్మదుఁడు చంపంగలెనే? తాను దు
 ర్బల సంతఃపురిఁ గాని యుద్ధమున ఓత్రాణింగదా నేను నా
 యలఘు ప్రేమను వప్రమున్ సలుపలేనా? నిన్నుఁ గాపాడఁగన్!

౧౧

వీరత కేమిలోను? వనవీరుఁ డడెంతటివాఁడు? వాని సం
 హార మొనర్చి నే ప్రజల కద్భుత శాంతిని గూర్చనే? కుమా
 రా, రసపుత్ర పూర్వజ పరాక్రమశక్తులఁ దోడుగూర్చి, సం
 స్కార రతిన్ భవజ్జనకు సంపద నీకు ఘటించ నెంచితిన్.

౧౨

సతత వాత్సల్యంబు జాలార్పి పోషింపఁ
 దలఁపు గొన్నట్టి నీ తల్లిలేదు,
 లఘుల్దార్పితను నీకు నర్పించి మమతలం
 దలడిల్లునట్టి నీ తండ్రిలేదు,

ఆత్మరక్షయే తమ్ముడంచు మించిన ప్రేమ
 నరసి పాలింప నీ యన్నలేడు,
 రాజపుత్రుఁ డితండు రక్షణార్థుఁ డటంచు
 పరికించు పాలిత ప్రభయులేను,

దిక్కు దెస గలవాడవై దిక్కుగనక
 శోక సంతప్త భాన నిస్తులత తోడ
 శత్రువుల మధ్య జిక్కిన సాంగపుత్ర,
 నిన్ను బన్నాయె రక్షించు నిక్కమింక!

౧౩

కొడుకుం జందను నేడు నీ కొఱకునై గోల్పోతి, నే నింక నె
 న్నడు నేరీతిఁ దపం బొనర్చియును గాంచన్నేర్తునే వానిఁ, జో
 వ్పడదే నాటికి సత్య నిత్యమగు రూపంబైన నేమాయె; నా
 కడుపుం బంటపు రాజపుత్రుడవు నిన్ గాపాడితిం జాలదే!

౧౪

అకటా! యార్దుల రక్షణార్థ సతత వ్యాసంగులౌ ధర్మ శా
 నకు లీ ద్వేష పరస్పర క్రుధకు హింసాకాండకుం బూన, నీ
 తికిఁ దానంబు గతించుటే యగును జింతింపంగ; నీనాటికి నీ
 వికట ప్రాభవజన్మ వీరజన తోర్పిం బూది గావింపదే!

౧౨.

అరి శరమ్ముల జెండి ఖరఖడ్గమున రక్త
 భారలం బ్రవహించు ధీరమూర్తి,
 దీనులఁ గాపాడు దీక్ష రాష్ట్ర స్వతంత్ర
 త్రత నిల్పగన్న మేధాబలుండు,
 ఊతగాత్రుడయ్య దక్షతజూసి శత్రులం
 దునిమి దిగయము గాంచిన ఘనులడు,
 ముగలు సామ్రాజ్యముల బగఁబట్టి సాధింప
 గుండెలలో నిద్ర గొన్నవాడు,

కాశికాశక్తి వరములు గన్న మేటి,
 యేకలింగుని తన మదిక హితముతోడఁ
 దృష్టిపఱచిన నిష్టాగరిష్ఠ చరితు
 పుత్రుడవు, నిన్ను బ్రోవక పోవుకట్లు?

౧౩.

ఎనని విశిష్ట వీరతయె యిచ్చుపనోదధివ రాజవంశ గో
 రవమయి వెల్లె, స్వర్గత పరాక్రమ మూర్తులె హాని దోస్తము
 దధివ మహదుగ్రశక్తిని నదా వినుతించిరొ, యట్టి సాంగ భూ
 ధన సుగుమార! నీ శివుడు బై వగతున్ వివరీతమాయెనా!

౧౭

ముగలుల పిరవాహిని నముత్కట వేగ మహోగ్రబుద్ధి సీ
జగమును ముంచు, క్రోధమున జాగడిచో బహుగ్నిల మ్రుం
గిగి దలకొన్న సాంగ జనకాంతుడు నాడు కృతార్థుడు 'అచే
మిగిలిన క్షత్రసంతతి ప్రమేయమొనర్చునె వాని యాత్మకున్ ?

౧౮

తామస మతరించిన, ప్రతాపము లారిన, క్షత్ర శేజముల్
భూమి మణంగిన, బ్రహ్మతీ భూతులు క్రుంగిన గ్రుంగుగాక, సు
గ్రాముని వంశ రక్షణము గౌరవహేతువు గాన చాగ్గము
శ్చేమకరము నాకు, బరికించెద గొండ్లక యుక్త సేయింపన్.

౧౯

అదియొక యుగ్రమోహము తమంతట తాము సజింప మున్న ను
ర్మద భర రాజపుత్రులు పరస్పర వైరమున బరేత రా
ట్పదనము చేరి, దేశమును శత్రుల పాలనరించినారు; నే
డవయును పాదు, గొదరు లహంకృతిపై యులు చేయవలయునీ!

౨౦

అజినమాని చప్పక నాహ ప్రశయాగ్నుల నాగ్ని, యాగ్ని సు
వాహ సమస్త భూవులు సేవించిన శత్రులు మచ్చుదీక్ష గా
పాడిన పిరసింహుడు కృపాగుణుడార్త శరణ్య నిర్భయ
క్రీడన తత్పరు డెటుగరే మన సాంగుని, గౌరవించునీ!

౨౧

హృదయస్యందనముగ్రి మోహమునదన్నీడ్వంబయత్నింపఁ, గ్రూ
ర దురాశాశ్వయుగంబు దుర్వికృతిమార్గబంధు వర్తింప, దు
ర్మదుఁడై కన్నులు గానరామిఁ ధన సారభృప్రథా గర్వ బో
హద రాత్రించర దుస్వభావ విలయాహంకారు ద్రుంపం దగున్.

౨౨

యమునిచేతుల ఒడ్డ తమ ప్రాణపతుల ర
క్షణనల్పు గురు సేర వనితలుండ,
అర తిండమును జెండు తరుణాన మగలకు
ధైర్యంబు సమకూర్పు తరుణులుండ,
క్షీతిగాత్రులొ నిజపతుల సద్యస్సేవ
మూర్ఖుడేర్చిన సుధామూర్తులుండ,
ఘోర సంగరభూమిఁ జేర శత్రులఁ గ్రుమ్మి
జయము గొన్నామిసే జనములుండ,

వారి చరితముగల క్షత వంశజాతి
నైన ధాత్రిని, మాబాబు సరిసిప్రోవ
విఫలనగుదునె? తప్పక సఫలనగుదు—
నిష్ఠ మిచ్చుచి యేకలింగేశ్వరునకు!

౨౩

అనితర భీషణ ప్రభవ యాతన తాప్రవిలగ్నచిత్త సు
జనిత విచారసంశయ విష ప్రశయాగ్నిః దపించి, భావి జీ
వన పరిణాహమోహ సముపార్జిత దోహలతం గృశించు నా
యనఘ విసీత సంస్మరణ వర్ధయుతం బాసరింపు మీశ్వరా!

౨౪

కాల విపర్యయ ప్రచుర కంటక దృశ్య వికృష్యమాణా గా
ధాలయ దీన మానవ హృదంతరలీన విశిష్ట సత్కృపా
పాలక! వర్తమాన కిశుపాలుని నివ్వసవీరునుండి మ
త్పాలితపుత్రు సాంగ సరపాల తనూజుని బ్రోవుమో ప్రభూ!

౨౫

నేనొక మాతృదేవతను, చిక్కము కాని, బలమ్ములేని నా
తో నిరతాదృతంబయిన దుర్గర కార్యము పూర్తియైనది తల
ద్రీ, సరలోక భీకర పరిస్థితి చిత్రముగాగఁగ దోచు నీ
కూనను బ్రోచి రాజ్యమునకుం బ్రభువుల బోనలయ విరాజిల్లెను.

౨౬

మానస సద్విచారములు మాపి, నిరంతర దుర్విచారములే
పూనిక బోధనల్పి గురు పుణ్యులఁ బాప పథాల నీడప్పు మా
యా సటివై వికారముల నద్భుతగీతులఁ గూర్చి, లోక నీ
జ్ఞాన విశేషముల్ దుడుపజూలిన దోషలి, నీకావ్యముల్ !

౨౭

సావవిధాయకంబు పరతత్త్వ విచార వినాశకంబు, సం
తాపకరంబు మోహభరితంబు విషాద నిదానకంబు శ్రీ
దాపథ భంజకంబు సరధర్మ గుణ ప్రళయంబు నేటి నీ
ప్రాణ సమస్త సద్గుణ విసాటన హేతువు నిక్క-మో కలీ!

౨౮

అరులకు దక్కకుండ, శుభమార స్వతంత్రత నిల్పుకొన్న మా
పురవరమందు నీకుఁ దలముంగలదే నిలువంగ? నేటి క
బ్బురముగఁ జేరినావు నిజ మోహము వంతిపురిన్ వెల్లార్చి ప్రో
ద్ధురతఁ ప్రదర్శనల్ సలిపి, త్రుంతువా న్నేహ సవిత్ర నల్లకల్!

౨౯

సావము గూపపహా ప్రళయ పర్వత మత్తటిఁ గూలఁ, జిత్తురీ
భూభుండు సాంగుఁ డడ్డుకొని, ప్రోచెను రాజకులమ్మునెల్ల, నీ
ప్రాణ నశించె నాఁ డిపుడు పట్టితి వంతిపురిన్ మహోద్ధతిన్;
నీచని సాగునేని శయనింతురు రాజులు మృత్యు శయ్యపై.

౩౦

నీకో, బ్రజ్ఞను జాటితిన్ విజయవాణిం బేరు మ్రోగింతు, న
జ్ఞాతన్ రాజుల కెల్ల నంతిపురి దాన్యంబుల్లుట న్నేటికిన్;
బ్రాత సాన్ధ్యకుఁ బూర్వమీ నికట భూపశ్రేష్ఠులం జేరి, శ్ర
ద్ధా తాత్పర్య విశిష్టనై శరణు స్వాంతప్రీతి సాధించెదన్.

దాసీ పన్నా

చతుర్థ పరిచ్ఛేదము

నూత్న పాలన

౧

వీరతః జూపినాడ 'వనవీరుడు ధీరుడు సూరమూర్తి' నాఁ
బేరు గడించినాడ, మన విక్రమునిం జెఱసాల లోపలన్
ఘోరముగా వధించితి వృకోదరుఁ డాబకుఁ జంపుమాడ్కి, గో
స్సార మెలర్ప భావి నృపుఁ జంపితిఁ, గ్రోధశమించె నిత్తక్షిన్!

౨

రాజకుటుంబ గౌరవ మరాజకముం బొనరించి, మానసో
ద్వేజ కరంబుగాఁ బరిభవించుట మజ్జననీ మత్సర్గి మీ
రాజును సంహరించితిఁ, బరాక్రమముం బ్రకటించి నీతికగ
భాజనమైన నా హృదయభావము స్పష్టముగా వచించితిన్.

౩

శ్రీ విరాడ్గణ శీతలనేని పుత్ర
 వర్యుడగు వనవీరుఁ డవార్య శౌర్య
 ధుర్యుడై క్రోధబూను శత్రువులఁజంపి
 ప్రభుత నెలకొల్పి మేవాడ రాజ్యమందు!

౪

తనకుం దోచినలీల నేగుచుఁ బ్రజాధర్మాన శాసింప నే
 రని యా విక్రము సంహరించితిని, మీరల్ నేడు గుర్తించి నన్
 వనవీరు న్నుపుండంచు భక్తి గత విశ్వాసంబుఁ జాల్వార్పఁ గ
 ల్గినచో మీకు నమస్త సౌఖ్యములఁ గల్పింతుం గృపాదృష్టితో.

౫

సాంగుని నంశముం దుడిచి శాశ్వతనాశముఁ గూర్చినాడ, నా
 నంగడమింగ రాజ్య సుఖ భాగ్యము గన్నులులం గ్రహించి రా
 జ్యాంగము లప్రమత్తదశ నంది యథావిధి సాగునట్లు దీ
 నంగల పాదేగాండ్రు భయ నమ్రతలం బ్రకటింపఁగాఁదగున్.

౬

లేనిపోని వివాదముల్ పూని పెంచి
 లేని, దమ నంశ నాశమునే వరింతు
 ముందె ప్రకటించితిని, లేదు సందియమ్ము;
 సంశయింపదు వనవీరు సాహసంబు!

2

పనుపుంజేయక ధికిరించి గురు నర్పంబును సామంత భూ
పుచి రాజ్యంబు హరింతుఁ, బ్రాణములతీపున్ రోసి యున్నగొన
ర్చిన నిర్వంశమొనర్తు, నావల దయాశ్రీఁ జూప నావంతి; నే
వసనీరుండ గ్రహింపుఁ డీ ప్రతివలన్ వాక్రుచ్చితిన్ మున్నగా.

3

మరునూటాడక కప్పమిచ్చి, భయ నమ్ర స్వాంత భాగ్యర్థ త
త్పరులై నిత్య మదాజ్ఞ సల్పుటకు నుత్సాహంబు చూపింపఁగాఁ
దరుణంబియ్యది గాన, మానస పునీతమ్ముం బ్రతిజ్ఞ క్రియ
నిరతిం చెల్పుఁగ రండు మీగనుచు మన్నీల న్నిమగ్నింబుడున్.

4

భయమొక యంబురొగమని పల్కుట సత్యము, దానతీకు నుం
శయ, మది రొక్కపెట్టునఁ బ్రజాహృదయమ్మున వ్యాపింపఁది ని
ర్దయమెయి బాధపెట్టు, భయదమ్మయి ప్రాణమునీయుండి ప్తమన్
హయమును గట్టపెట్టిన మహాత్ముల నన్ది కలుగ నగుచిన్.

5

నా రాజ్యసీమ సాంగుని
పేగెత్తి ప్రశంస సల్పు వీకికి నపుడే
క్రూరముగ మొత్తి నా తర
వారికి బలియిత్తు ననుచుఁ బ్రకటింపె ధృతిన్.

౧౦

తడిసను మాటలేక కడుఁ దత్పరతంజనుఁడెంచి, పాఠేగాం
 ప్రడుమగినిర క్షేత్రో నృస హితోస్తల యుక్తులనాలకించి, 'మీ
 యడుగులనే భజింతుము, మహాస్రభు సేవకులకొ దయామఱి
 నడుపు' పట్టించు వేడి, చనినారు జయధ్వనులకొ ఘటించుచుకొ.

౧౧

సిక్రముని యాజ్ఞ నలఁదాల్చి వెడలు మన్నె
 గా : లుండునా సుజీగు ప్రభుతముఁడు
 స్థిములనొగ్గి ప్రతిసలు చేసెరన్న
 'కాలపరిణామ మెట్టిదో కాంచుఁడయ్య!

౧౨

ఈ కలికాల మాహము మహిజన భావము నాక్రమించి, నా
 నా కలుసు ప్రమాద భవనగులుల ద్రిప్పి, మహాశ లీర్ష్య లు
 ప్రదీకములకొ ఘటించి, గురుత్వప్తిని దా రుచిచూపి దానితో
 'నే నీకనోగ్ర మృత్యువు ననేకవిధములఁ గూర్చు క్రూరతకొ.

౧౩

మనుజుగఁగ దాసి నశుఁడయి

తన జన్మను న్యర్థపఱచి, భగ్నమృతంఁజే
 కనుమూసి ఘోర నరకా

గ్నిని కేకలుపెట్టి కూలి క్రిమిగఱి మాడుకొ.

౧౫

ననపేరుని చైదమ్ములఁ
గనివిని మన్నీలు మారు గావింపఁగ రా
కుచికిఁ, దలలూపి నాటికి
వినయమ్మేచూపి; పెట్టి భీరులొ కనుఁగి!

౧౬

అవని బురుషార్థమునకు విభ్యాతిగూర్ప
మెలఁగు సరపాలురను సదా వలఁచు రాజ్య
లక్ష్మీ, భీరుల విడిపోవు; సూక్ష్మనిదియె!
చంచలత యామెకో? నృప స్వాంతములకొ?

౧౭

కఠిన సంగ్రామ రంగముల ముందల నిల్చి
జయ సమారంభముకొ నవదగించి,
భయద సేనావ్యూహ భంజన సమయాల
జన సహస్రకరాల సాయమిచ్చి,
యేకలింగుని మ్రోల మోకరించెడు వేళఁ
బ్రతిసహ ధైర్యము పొదుకొలిపి,
నిజ చమూతతి కాత్మసీతి నిచ్చెడు తక్ష
వాక్కులకుకొ మహా ప్రతిభఁగూర్చి,

మొన్న మొన్నటిదాక నిత్యోన్నతులకుఁ
దోడునీడగ వెన్నంటి జాడతెలుపు
పీరలక్ష్మీయె సాంగుని వీడి, నేడు
క్రూర వసవీరు మైత్రినే గోరునకట!

౧౦

అందఱు నేకలింగుని దయా ప్రణయంబులఁ గోరుఁ జేసె గా
ళిం దనియించి మిమ్ము సుఖలీనులఁ జేయఁగడంగినాడె మీ
కందులు, మీరు, మీసతులు కందురు భావి శుభమృదులఁ దా
విగనులుగొన్నమాఱ్ఱి- రణపీరుల సాంగుఁ డనికొ నభివఁడే!

౧౧

మంచిది దీనరక్ష కభిమానము చూపెను నేకలింగుఁ డ
భ్యంచిత వీరమానస సమాదరణుండు విశిష్టతం గృహ
సంచయుక్త యశేష రిపు సంచయముకొ మణగించి వీణ మా
రించి యనన్య గౌరవ వర్జిత భక్తునకుకొ ఘటింపఁడే.

౧౨

హాహా నశింపఁ దా సెచటికో చనుచున్నది గమ్యమేదో! యే
స్యాహాముఁబన్నగాఁ దలఁచియున్నదో! యేరి సమాశ్రయించి యా
ద్రోహిక బుద్ధిచెప్ప గుఱికో ననుకొన్నదో! యుత్తుపంతు నీ
కూహరు భక్తురాలు లిమిసట్లుల సాగుట చిత్రమింతకుకొ!

౨౦

తీవ్రకూపముఁ దాల్చి ప్రతిజ్ఞ తన్ను
నడపఁగాఁ జూగెఁ, గ్రోధ హృన్నయనమందు
నలుసుపోలిక బాధలు గెలుపఁ చున్న
దన్న, పన్న మనస్ఫుల్గులున్నో ననుచు!

౨౧

తనకొఱకుఁగాదు; నారీ మతల్లి నలుగు
త్యాగ మల రాజనగి మర్యాదనిల్పు
యత్న మొనరించు చున్నది నూత్ని శృంగారీ;
నది యెఱుంగుట ముఖ్యమీ యనిన మనసికి.

౨౨

గుహలలో గాండ్రించు క్రోల్పులి గరవల్
జనుల కోలాహలమ్మని తలంచి,
భయద కాననగర్భ బహుళ తిమిస్రమున్
గాఢ బంధుప్రీతిగా నరించి,
నునకొట్టు పున్నాగి పూతూరములు నిని
పుణ్యబోధగఁ బ్రతిమున ఘోషించి,
కొఱవిదయ్యల గగ్గోలు నాటక గణ
నవ వినోదమ్ముగా ననగింపి,

తరలి చనుగాని, వనవీరు చాప్త్యమునకు
చింతిగుండిన యాపాటి భ్రాంతివడదు;
ప్రళయమునుగాంచి యిదియొక ప్రణయమనుచు,
నెంచు; నా ధాత్రిచిత్తాన కేది యెదురు?

౨౪

అవిరళ దుర్ణయమున నిరంశర మారయగల్గి యొర్చి, మా
ననజగతి న్నిజాగ్ర కరుణామహిమకై భరియించుగాన, ని
బ్బునికే ఊమాఖ్య సార్థకము; భూప పరస్పర సంగరాల ను
న్భవమగు గెల్పు నోటములు ధాత్రి మనస్థిత మోదభేదముల్.

౨౫

ఉపయుని రక్షిసేసిన నిశోహాలు సార్థకమౌటెరింగి, య
య్యననం గుమారుభ్రోచెడుసహాయము ముఖ్యమటంచు సత్త్వపా
స్యమంజుల రాజా భాసయిడు సట్టున నచ్చటడించి పోవు ని
స్సవన గిహస్యముల్ పోలికెగారని యుక్తి సమాచరింపగలక.

౨౬

సోకగినమాత్రం ధీతి వరియించునె? యవ్వనవీరు నంచనల్
జరుగునె? డిగభగ్తు విడువజాలునె ప్రాణములున్న ధాత్రి? య
స్పృహమున సోదనీడ నరి భంజననల్పి చితోడుదుర్గ మి
స్సరుసున శత్రు ముక్తమగుభంగి ప్రతాపముఁ జూపకుండునే!

౨౭

సగయన నట్టిదే తన ప్రభావముఁ జూపఁ దొడంగు నిట్లులకఁ
వెగటగు చాప్యముల్ నలిసి వేమరు ప్రస్తుత రాజవంశఁ న
న్నగమయి సిన్నవానిఁ దగునా సమయింపఁ దలంచుకొంట య
మ్మగటిమి లక్ష్యపెట్టదు నుమా! పరికింపుఁడు భాత్రి స్మృత్యముల్.

౨౮

తల నరికింపఁగాఁ గలఁడె నంశద్రోహి
వాఁడెంత? వాని దోర్బల మఁదలె?
పన్నా మనశ్శక్తి భంజింపఁ గల్గునే
వాఁడెంత? వాని నస్వం బుడెంత?
ఉదయసింహుని పీఠ మునలి హరియింప
వాఁడెంత? వాని విప్లవ మఁదలె?
మేవాడఁ గూరతా భానమ్ము హరియింప
వాఁడెంత? వాని కాల్బల మఁదలె?

ధర్మరక్షయే మానవ ధర్మమగుట
యబల కాపాడి మగవారి కప్రతిష్ఠ
గూర్చు గావుత, హృదయపుఁ గోక్కెల్లెన్
చిత్త గేహనఁ గ్రోధాన్ని చెంగలించు.

౨౯

పాపాఘమ్ము ఘనీభవించినది మేవాఙ్శూమి యందిష్ట నా
ప్రాపౌ నీ యుదయుక్ భరించు నర వీరత్రైతమే శూన్యమై
యాపేమాసె నటన్న పందనుడి హృద్రోగమ్ముఁ బుట్టించె నౌ
రా! పుణ్యాత్ములు క్షత్రవంశజులు లేరా నేడు చిత్తూర్పురికి.

30

క్షరమై పోయిన క్షత్రజాతి హృదయ స్కందాల సంగ్రామపుక్
దురదల్ నెక్కిన, నూతన ప్రబలశక్తుల్ దీప్తినందక్ యుగాం
తర తేజమ్మును గీలు కొల్పుకొను త్రైతప్రేమ వాసింప, భా
స్కర వంశమ్ము సముద్ధరించెదను నిక్కంబింక నా బోధలక్.

31

ధర్మమొనగ్చి చూనవ వితానముఁ బ్రోచుట చెల్లుగాక దు
ష్కర్మలకుం గుఱుగి నరజన్మము వ్యర్థమొనర్చునట్టి యీ
దుర్మన బిల హంతకుని ద్రోహిని లోకము గేళిచేయ స
త్కర్మ పరాయణుల్ విడువగాఁ దగు నీని నికృష్ట సంగతిన్.

32

అవసరం బనుకొన్న యుపుడే శూన్యమునుండి

హిమకణంబులు ప్రీతి నిలకువ్రాలు,

తమ దాన దాక్షిణ్య సముదితామోద సౌ

ప్థనముఁ దెల్పంగఁ గూప జలములూరు,

ప్రణయమ్ము త్యాగమ్ము ఘనతర క్రమతయుం
 బ్రకటింప జలదముల్ వానగురియు,
 ఉరు తర దాన శక్త్యత్సాహ జీవితం
 బొసగు మారుతము నేనొప్పు సీచు,

కరుణ మొకమారు సిమ్మట కాశరూప
 మొకటఁ బ్రకటించుఁ; బ్రకృతియగును భావ శృత్యుల
 నరయ నీ గుణములు గావె యమృతమూర్తి!
 తెలిసికొనగంటి నేటికిఁ నృప్తిగంటి.

33

హాయిగ శత్రువుల్ నిదుర నందెడు నప్పుడు కాననమునను
 నాయని దోడు గై కొని యనాధగతిన్ నిపదభిమగ్న చే
 తోయుతనై కడుగు దిగులుతో జనుచుంటిని; నిన్ను నమ్మి రేచా
 దాయల గుర్రెఱుంగు గుణతత్పర, యీశ్వర, సాయమిగావే!

34

అని తన హృదయమ్మున న
 వ్యనిత నిరంతరము దేవుఁ బ్రార్థించుచుఁ బాఠ
 జనుచుండె, ఘోర కానన
 మున వెను ముందరయలేమి ప్రోల్లస రామిన్.

32

పీఠకుమారు దుష్ట వనపీఠుని ఖడ్గముఁ ద్రుంపఁగా విధి
ప్రేరణ దుర్గమున్ విడి, భవిష్య దుదంతము మెటనంట దీ
తొరతి సాంగపుత్రు నొడి గైకొని, సాగెడు ధాత్రిగాంచి తా
నా రవి దారిఁ జూపఁగ రయంబున వెల్వొనఁ దూర్పు కొండపై.

33

సూర్య కరములఁ గనుఁగొని ధైర్యమూని
యంశగత బాటుదింపి, యహస్కరునకు
భక్తి నిశ్వాసములు మది బ్రస్ఫుటింపఁ
జేతులెత్తి సమస్యలు చేసి యనియె—

34

అరుఁదని శోణిదీప్తఁ డమ మారసి తేకువఁ గోలుపోయి కం
దరముల దాగుచున్నది గదా యది గన్గొను సూర్యవంశ భా
స్కరులు గ్రహింపు రింక రిపు సంచయము న్మణగించు నీతి భూ
నరిగత పూర్ణ శేజము లభాగ్యుల కుట్రల కంతరించునే.

35

స్వర్పతి హాగింపంగ న
హర్పతి దీపింప, చేవతావళి శుభముల్
గూర్చు బురహరుఁడు గోర్కెల
నీర్వహ విజయమును గాంచి, తృప్తి వహింతున్!

దాసీ పన్నా

— ❦ —

పంచమ పరిచ్ఛేదము

— ❦ —

రక్షణా స్వేషణము

— ❦ —

౧

తోడును నీడలేమి దనతో సరుకుపెడ నొయి నొయి, పం
ర్వాడకు జేరి, రాజులు సభా భవనమున గల్గియున్న యు
న్నాడని విన్నమాత్రం, దరుణాభిషేచమునకు నలుగిది, వెన్నెముకలు
దాడక లోనికేగి, విసయమున మ్రొక్కి నదియె నొప్పున.

౨

నేను ధాత్రిని, శీత్రయినేన నొగ
బాజుపొత్తుం జేరిన హస్తం గిరిగోళ
యొత్త నామంతుడగు నున్న సభా నేపథ్య
చున్నవాం జిడె మరయుమో యున్నానాధి.

3

‘పానస ప్రజ్ఞ శూరతా ప్రతిభ’ నరసి
సాహసాది విశేషము నూహచేసి
యా ర్థ నై నిన్నుఁ జెరితి, నార్యవర్య,
నన్ను రక్షింప దిసింక- నీకన్న నెవరు?

౪

‘వేయి సురములఁ గాంచిన విజయహర
మొక్క- నరహారిఁ బ్రోచి స్థిమింపఁ బోదు,
స్వార్థ గర్భి పరార్థతా స్పర్థగలుగు
కార్య సఫలత మోక్ష సౌఖ్యంబుగూర్చు.

౫

ఉదయ సాగర తలాకోద్భూత భంగ సం
ఘ ముగ్రహిర రసముగాగ,
సదుః రక్తప్రభా ధరుః రుద్ర ధ్వజ
స్మరణ మోక్షయక స్మరణగాగ,
నేకలింగుని భావనాన్త ప్రభావ గీ
తయ శత్రుకోటి సంక్షయముగాగ,
సంగ్రామరంగ సేనా సేనాసేనలు
జయలక్ష్మి వరణ భాషణముగాగ,

జంష కాళిక జాతరలో జరుపునపుడు
పగిట బలియిచ్చు శౌర్యముం బలుచువేళ
మీర లెవని భుజంబులై మెలంగినారో,
సాంగుఁ జాతం వెలుంగుమో తోస్తొలలే!

౬

అతని నేవలు దశ దిశా భ్యంతరములు
మ్రోగు చున్నవి సీర హృద్యాములంపు,
శాత్రవ స్తోత్ర పాత్రుడై సాంగవృత్తుల
పట్టి కాశ్రయ మిడుటయో పొరుషంబు.

౭

ద్రోహ మెలుంగని చిహ్నము మగ్గసేమ
వంచ కాశ్రయమై నేడు వ్యధల బోదలు,
కౌప్య విద్రోహ శస్త్రాలు తొలగివీరిన
బూర్వ గౌరవ మర్యాద ముగ్ధులసే.

౮

నసపేదం డల 'సాంగ వంశమును నిర్వృణము గావించి న"
డను' చాటింపుచు మున్ను వింటి సతం డత్యాశ్చర్యము. బొంబ య
వ్వనితారత్నము సాంగపుత్రుఁ డితడన్ వార్తన్ విచక్షింపఁ జూ
లనివాడై యనుమాన ముప్పుతిలఁ బల్కఁబోవు నీలగిరి :-

౯

‘అమ్మ, మున్నెన్నఁ డెఱుంగనియట్టి దివ్య
 హేజమున నున్న నినుగని తృప్తిగంటిఁ
 గాని, నీవాఁడు పలుకులు కఠిన సత్య
 మన్న మాటకు సాక్ష్యమున్నదె వచింపు?’

౧౦

‘నిన్న చిత్తూరు దుర్గానఁ బన్నినట్టి
 శ్రాంతిలో ననవీర భూకాంతుఁ డల్ల
 సాంగ నగళ వినాశమున్ జరిపినట్లు
 రాజు తానని చాటె మా రాజ్యమందు.

౧౧

‘అతఁడు నిజమేని నీమాట యగునఁ బొట్లు,
 ధాత్రి మాట నిజమ్మని తలఁతునేని
 భ్రాంతివడె ననవీర భూకాంతుఁ డనుచు
 నిశ్చయ మొనరింతము నేచు మనము.’

౧౨

అను సందేహము లాలకించి విని, చింతాశ్రాంతయై యష్ట త
 స్మనమగ హహాహాసమునర్చి శ్రాంతిమెయి పన్నా ధాత్రి కొంఁజొక్క నే
 పునకుం దత్సభ నున్న రాజుల ముఖముల్ వీరతాపూర్ణ దృ
 స్తిని నీక్షించి, కుమారుఁ జూపి నచియించె న్నమ్మకం బేర్పడన్ :-

౧౩

‘ఓ రాజశ్య విశుద్ధమూర్తి, విను మీ యుత్సాహ స్ఫూర్తము లే
పారస్ ధాత్రి నచించు పలుకులను, సత్యం బింత చూలించి ప
న్నా రక్షింపెడు రాజవంశ మిందజే నానెలు గాచోను, ఆ
కూరుండా మన సొంగ వంశమును నిర్మూలంబు గావించుటలే.

౧౪

‘సొంగ నరచాలుఁ జేగఁగా స్వర్గమునకుఁ
నీతమునఁ గూరుచున్నాఁడు విక్రముండు,
వాని సాలన కౌప్య పీఠ్య స్థమగుట
జనులు సింహాసన భ్రష్టు పల్కినారు.

౧౫

‘విక్రముని కై నుచోని తా ప్రియమున,
యుదయసింహుఁడొ బొలుక్కు ముండుట తరసి,
సొంగు తమ్మునిపుత్రు నొ నమయమునకు
నిల్చి రావీతమున రాజునీతి పిదగులు.

౧౬

‘ఇంత పర్యంత మీరెల్ల రోగగుణము!
కాని, యగతిపురింగల కలహవాగ్ధ
కడు రహస్యము, బాని నేర్పడ పడినానె,
సత్య మింతైన వాదనల చెనగుగానె.

౧౩

‘ధీరాక్రేసర శాంగ సోదరుడు పృథ్వీరాజు యుద్ధాన ముక్
జేరేక్ స్వర్గము గాన, వాని కొడు కీ చిహ్నారు రాజయ్యె, నా
క్రూరుడే నిదురించు విక్రముని -చోరుబోలి హింసించె, గ
టా! రాజ్యట్టెడె రాజబంధువుల దౌష్ట్యంబూని ఖండించునే.

౧౪

‘ఈ వనవీరులల్లి నది యెందులకో యొకమారు క్రోధతా
భావుడు హేళనంబు సలుపక మన విక్రము డామె దుష్ట చి
త్తా విూర్తై చునః పరిభవానలమార్ప గుమారుఁ జీరి, తా
నేవగఁ బల్కెనో యదియ యీ పగఁదీర్చు క్రమంబు భూవరా!

౧౫

‘బంధితుండయి నిద్రా ప్రవాహ మగ్నుఁ
డగుట ననవీరు కరవాల మలని మ్రింగె,
గాకయుండిన నిజయ మే ఖడ్గమునకొ
యరసి యుంచురు మీరలా సరణి నపుడు.

౨౦

‘విక్రమునిఁ జంపు నవ్వనవీరుఁ డొత
సోయ నే నామొడింగల నీ యనుంగు
పాప నుద్ధతి భంజింపఁ బాలువడుట
రాజ్య కాంక్షయె మూల కారణముగాదె?

౨౦

‘దుష్టుఁ డవ్వన వీరుండు ద్రోహబుధి
జామురాత్రికి విక్రముం జంపుటెఱిగి,
బాలు వెలిభూమి కప్పుడ పండి, వాని
స్థానమున గన్న కొడుకును జంపుకొంటి.

౨౧

‘ధర్మము చూపుమాపు నిజతత్వము శత్రువు చూప నా యెవని
బేర్చిజనించి రాకొమరు వేగమ ప్రోవదలంచి, భాత్రి హృ
ద్ధర్మము నిర్వహించి, యనుతాపముతో నిను శిక్షింపి నా
ధర్మగుణాగ్ర, మానన నుత ప్రసాదీ, శరణాగ్రాహకుమీ.

౨౨

‘ఇదె గనుగొ మ్మితండు మనదేలిక పుత్రులకు గాన చూడు, మి
య్యదయుని రక్షిసేయుటకు నోపినయంతటి సాయమిచ్చి, గు
ప్తుదన ననుగ్రహింపుమని’ పల్కిన, వాడు నిజమృత్యుగ శీ
హృదయుడు గాన, సాయ మొనరింపగ జరిగె నిట్లు మిది.

౨౩

భాత్రీ త్యాగము స్తోత్ర సాత్రమను స్వార్థ ప్రసాదా విన్న ని
ద్ధాత్రంబందున బుల్కు లుప్పతిల శ్రేష్ఠ ముద్రికమునము, రా
టుత్తం బ్రోచెడు యుక్తిశక్తి శరణముగ సుర్పగాలేక ను
త్మ త్రానంబున బల్మిలేమి వినిచె, మార్వాడ బుల్కులగ.

౨౫

‘ఘన గిర్జా సదృశంబులైన నుడులం గ్రోర్వంబు చాటించి, య
వ్వనవీరుండు భయంబుగూర్చె మును, నాస్వాంతాన ధైర్యంబు లే
దఱుమాత్రంబని యాలకించి, ప్రకృత మ్మార్తుం దరిం జేర్పఁ జా
లని నాపైఁ గరుణించి పొమ్ము శ్రమలెల్లం దీర్చు నెచ్చోటికే.

౨౬

‘ఇంతకు పేరమూర్తి మన యేలిక నాంగుండు తోడుపడ్డ సా
మంతుండ పూర్వమేను వినుమా యది నేటికీ మార్పుగాంచె, నా
స్వాంతము క్రాంతి కొల్లనని యాడెడు ప్రస్తుత కేంద్ర శక్తితో
బంతము పట్టుటల్ తగునె? వాహినికే నెదురీద నేర్తునే!

౨౭

‘పాలుపు గానక అంకెల బుడ్డ గిబ్బు
పగిది ప్రేలిన సింహంబు భయము గనునె?
రాజరాజు బలగబేడ? రాజదేడ?
ఆత్మశక్తికి నంచన యైన వలదె!’

౨౮

అని, భయ భీత చిత్తిమున నల్లు నచించెడు రాజుగాంచి, తి
స్మయమున ఘోర చింతిగొని మారు నచింపక మిన్నకుండి, వం
దన మొనరించి పల్కె వనితామణి:- ‘యో నృప, నీకు శక్తి చా
లనియెడ నేను వేటొక బలంబును సత్వర మాశ్రయించెదన్.

29

‘ఈ విశేషము కొన్నాళ్ళకేని బయట
పడుట సత్యమ, యట్లని వర్తమాన
భీకరస్థితి నబ్బాని వెలికిరాని
సరణి చాపును నాకు నీ సాయ మదియ.’

30

అని, వినతి నలిపి, తా నుద
యుని నంకంబందుఁ జేర్చి, యున్నత ధాత్రీ
మణి నాయుఁ దోడుకొని చని,
మనమట చింతాస్రవాహ మగ్నం బగుటకు

31

పరణుల భీతులైన సగపాలుర చిత్రములఁ గ్రహించి, యు
ష్పరమ పవిత్ర భావయగు పుష్ప దుర్బాగ్రహ మూసకుండ బ
ష్పరమున నంతటం దిరిగి, ప్రాశగ నేత్రాన త్రోవలేమి ము
ప్పిరిగొను మానస వ్యధిను నేమరు గుఱుమునందు చాల్చులో.

32

సత్రముల జూగి, సనఘలు రాత్రినేర
నశవులంబడి నడచెడు పడఁతి మిన్న;
మనసు నడియాస పెనఁగొన ననగ రాదను,
కారు మబ్బులు నూలుపులు గలపు నాటి!

౩౩

గోపుర ద్వారములు కోట గోడ లరసి
కమల మేరని వినుట సంగ్రామభూపు
సాయమందిన రాజన్న చరితయెఱిగి,
ధాత్రి హృదయాన ధైర్యమ్ము తాండవించె.

౩౪

అశా శాహాభిఖ్యుడు
సాశయుడు ప్రతాపమూర్తి సజనుడును ను
ద్దేశమునఁ దనకు నాశ్రయ
మాశీలత మటంచు లోని కరిగెం బ్రీతికొ.

దాసీ పన్నా

షష్ఠమ పరిచ్ఛేదము

భిల్ల రక్షణ

౧

శరణు వేడుచు దీనుల సరణ నరిగి
తాను భూపతి కిట్ట నందన మొనర్చి
యుదయసింహుని దింపక నుదతి మేలి
మునుగు దొలగించి గంభీరముగ నచించె.

౨

పరమతమూర్తి నేడొక యనాథ మహా విషదస్థుని నిక
శరణము వేడుచున్నది ప్రశాంతము నేకతముకొనుటకు దు
ర్భర కరుణైకముకొ విషమ భావభర ప్రవహిం గ్ర తత్కథం
ద్వరితమ యాలకించి పరితాపము దీర్చ ననుగ్రహింపుమి.

3

కొడుకును వంశ రాక్షసునకుం బలిగానిడి నా హృదంత మా
 రడివడ వ్యాకులాత్మగొని రాజకుమారుని రక్షింప వీ
 టిడినయి కాననంబులఁ జరించుచు రాజులవేడి వ్యర్థనై
 కడకు నదృష్టయోగమున గంటిని నిన్నిట మేటి భూపతి.

౪

అఖిల సామ్రాజ్యమ్ము నరుల సాల్గావించి
 క్షుత్ర షేజము రిత్త చనెడునాఁడు
 నిఖిల సామంతాననీ పాల మకుటముల్
 ముగలుల పదముల నొగులునాఁడు
 సర్వ భారత జన స్వాంతాన నిత్యమ్ము
 బాబరు థాక చెల్వారునాఁడు
 స్రుశ్శేష దర్పాన నెల్ల కోటలమీద
 నిస్సాము కేతనం బెగురునాఁడు

నిజ చిహ్నోహ్కోట కొప్పున ధ్వజ మొకండె
 యరుణనర్ణ నిరంతర స్ఫురణ నిలిపె
 నట్టి సంగ్రాము సంతాన మటమటించి
 రక్షకై ప్రాకులాడు కర్మం బిడేల.

౫

తలపాగల బాబరు పద

ముల నిడు మా రాజవంశ పురుషార్థములం

దలఁపించి నిలువఁ బెట్టిన

యలఘు నృపతి పట్టిఁ బ్రోవ రకటా రాజుల్.

౬

రాజులు తేజ గోల్పడి పరాక్రమ భూతికి బూజునట్టి ఘో

రాజులఁ బాదుసాహి సమరాగ్నికి నింధనమైన నాఁడు వి

భ్రాజ యశోవిరాజి యరి రాజ సమాజము రాహునై విరాట్

తేజముఁ జాలువార్చిన పటిష్ఠుని సాంగ నృపాలు గానరే.

౭

ఆ నృపుని రాణి వాసం

బే నిరతము నెలవుగాగ నే మెలఁగుదుఁ ద

త్సానులకు దాదినై విను

మో నృపతి నా చరిత్రమును విన్పింతున్.

౮

నెల నిసుంగును విశ్వాస కలిత హృదయ

నైన ననుఁ బిల్చి యెడిదిడి తానె యుదయుఁ

బెంచి పోషింపుమని గారవించె దొల్లి

సాంగనృప పత్ని తనపతి చననమునుఘ.

F

‘అది మొనలు తల్లి నెఱుంగఁ డీ యర్థకుండు,
వర్ష వట్కము మత్పుత్రు పగిది పెరిగె,
బ్రాయమున వీని జోడు నా పట్టి గలడు,
ఉభయ శిశువుల మాతనై యుంటి నేను.

౧౦

‘వీతవివేకి గర్వి ననవీరుడు క్రూరుడు ధ్వంస వంశయా
శీతలనేని పుత్రుడు వశీకృత దుష్టుడు తాఁ జితోద్ధ్వరీ
భూతుల నాత్మ హస్తగతముం బొనరింపఁ దలంచి, వంచనకొ
భ్రాతను విక్రముకొ దునిమి, రాణుల హింసలఁబెట్టు ద్రోహియై.

౧౧

‘జాముజేయి చాట నా మహాక్రూరుఁ డీ
యుదయసింహుఁ జంప నూనివ్రతిన
చేతఁ గత్తిఘ్రాని, సేనలు పెటరా
నా గృహమ్ము చుట్టె; న్యాయ మిదియె?

౧౨

‘కాలగతి గ్రహించి, మూలము నెఱిగిన
చానఁ గాన, బాలు చాటఁజేసి,
కడకు వాని బదులు కొడుకును బలియిడి
వ్రతిన గొంటి నుదయు రక్షసల్ప.

౧౩

‘నాకు విరోధులైన నరనాథుల నెయ్యము మాని, సర్వధా
నా కులగౌరవంబె శరణమ్మని రాజులు నమ్మి కొల్పినా
మీకు శుభంబు ప్రాభవ సుమేయ సఖింబులఁ గూర్తు, లేనిచో
భీకర మృత్యునంచు వనవీరుఁడు మొన్న మునాది సల్పఁగన్.

౧౪

‘హృదయమ్మున స్వాతంత్ర్య
ప్రద చెతన్యంపు శిఖలు రగులమి భీత్యా
స్పదలై చిత్తో ష్టాపతు
లుదయనకున్ శరణ మొసఁగ నోజిరి, గంఠ!

౧౫

‘ఽనవరతమ్ము భూపతుల నాదరమేమరె దృష్టి నేని య
రనుల నణంగఁ గొట్టుచు బ్రజాతతి నేలిన సాంగభూప న
త్తినయున కాశ్రయంబిడు నతఁ జూడఁజేనియు గానగాని నె
మ్మనము తపించు చున్నయది మారిన కాలగతిన్ స్మరించుచో.

౧౬

‘నీవు పరమార్థవేదిని, భావుకుఁడవు,
సహజ ధార్మికమూర్తివి, చతురమణిని,
కమలసేరు తపస్సిధి గన్నయట్టి
ప్రభుఁడవని వేడుచుంటి నాశ్రయము గొఱుగు,

౧౪

‘క్షత్రియ వంశ భానుడువు, యాత్రలకుం గుఱయయ్యె సీ మనః
పాత్ర మటంచు సాంగ నరపాలుని పుత్రుని రక్షగోరి యీ
క్షేత్రము త్రొక్కి- నీ యెదుట శీర్షము నొగ్గితి భూపవర్య, యీ
ధాత్రీకి దిక్కు- లేదిక యధార్థము పల్కితి నీశు సాక్షిగా.

౧౫

‘అరమరలు లేని సాహసం బాచరించి,
ప్రభువులకు నేర్పు మొక నీతి పాఠమింక;
ధర్మ విజయము భారత ధాత్రీయం ద
పూర్వమని నీవు గుర్తింప బోలు నృపతి.’

౧౬

రాజ వంశము రక్షించు ప్రతిస బూని,
యభినవ త్యాగ మొనరించి నట్టి ధాత్రీ
‘దేవి! నీకు గృతజ్ఞతల్ దేలిసి మొదట
సనల నా బల యోగ్యత లర్థి వినుతు—

౨౦

‘మొన్న వసవీరు ప్రకటన విన్న మన్నె
రాజు లాతని దర్శించి, తేజ ముడిగి
ప్రతిస గొన్నారు నీకె తోడ్పడుదుమనుచు;
నే నొకడ వాని దర్శింప నేగ నింక.

౨౦

‘శాస్త్ర దూషితం డక్రమ చరితం డర్భ
కుల వధింపగఁ బూనిన క్రూరుఁ డెఱుల
చగ్మదాంధుల సాయంబుతోనె నాంగ
భూపు రాజ్యమ్ము గొని తాను భూపఁ డయ్యె.

౨౧

‘తిరుగు లేనట్టి వనపీరు తీరుగాంచి,
శత్రు రాజులు పొందిన జాడలరసి,
మన్నె రాజుల భావముల్ మారుటెఱిగి,
దద్దరిలెడు మేవాడ ధరణి గనుము!

౨౨

‘ఏన సామాన్య బలుడనే, యిప్పు డుదయ
సింహు దరిఁ జేర్చి కాపాడు స్థిరత గలఁడు?
మాట సాయ మొనర్పగా లోనిలేదు,
శరణ మొసఁగెడు నాపాటి శక్తిలేదు.’

౨౩

అనెడు దీనతా పరిపూర్ణ మైన పలుకు
లాలకించిన యీ ధాత్రి యంతరాత్మ
నలఁగి కలఁగుట, కడపటి వలను గాంచి
పౌరుష ప్రవణమ్ముగాఁ బలికె నిట్లు:—

౨౦

‘రామచంద్రుని సంశౌం కురమ్ములార,
 యార్తులను బ్రోచు మీ దీక్ష లంతరింపఁ
 వరలి పోయెడు జయలక్ష్మి చరణరవము
 నాలకంపుడు సరువమ్ము నాపుకొనుడు.

౨౧

‘మాసవశక్తి సమ్మితమై యొక మాసము గొన్న యప్పుడు
 ద్దానినె రాజ ధర్మముని ధర్మము నిర్ణయ వాక్కుఁబలుకు; ను
 జ్ఞానివి నీ వెఱుంగని విచారము లున్ననె రాజనర్య? క్రొం
 బూనిక బాసయిచ్చి నృస పుత్రున కాశ్రయు మిమ్ము సత్వరక

౨౨

‘నాడు మహాగ్ర సంగరమునకొ నిజ శక్తుల ధారవోసి, కా
 పాడి స్వతంత్ర దేశమునఁ బాదము మెట్టిన వీరమూర్తులే
 నే డల రాజవంశమును నిల్పి యశమ్ము గడించినారు; మే
 వాడ ననెశ్వరుల్ పలిత పావనుల న్నుతులం గ్రహింపుమీ.

౨౩

‘నిత్య సత్యము పృథ్వీపై నెగడు నపుడు,
 ఆర్త మాసవ కల్యాణ మరయు నపుడు,
 సహజ శరణార్థి సభయమ్ము సాగు నపుడు,
 నీవె యాదర్శ మందురు నిక్కమిది.’

౨౯

పారు సోదార్య నిర్మల భద్రవాణి
వినియు గొఱమాలి తా వనవీరు సాహ
సమును స్మరియించి, తన శక్తి చాల తనికీ,
జేడు విచిత్త ధాత్రితో నా నిట్లు:—

౩౦

‘కొండలం బిండిచేయు నఖండ శక్తి
మండలమ్ముల దిగమింగు దండి నేర్పు
గలిగి యున్నట్టి వనవీరు గరిమ సరసి,
సాధ్యమొకొ, నాకు వాని చార్జన్య మణివ?

౩౧

‘శక్తికి న్నించు సాహస చర్యలుడిగి
నై పరీత్యమ్మునకుఁ దలవంచి, యోగ
సమయమున కియి నేచి నిష్ఠాద్రుఁ డగుట
రాజ నీతికి హితవు నిరంతరమ్ము!

౩౨

‘పార్వతీయులు భిల్లులు పరమ సత్య
నిరతు లవ్యయ దీక్షా ప్రసీత మతులు
ఇదిగొ! నా సభ కిత్తటి నేగుదెంచి
నారు, వీరి సహాయముం గోరుకొమ్ము.

33

‘రాజనీతి రహస్యజ్ఞ, రమణీ మిన్న,
రాజు పల్కులు విని, భిల్లరాజు శరణ
మిడినఁ జాలును బ్రకృతమ్ము; తడ వెఱింగి
యవల సవరింతు నా కార్యమని తలంచె.’

34

‘భిల్లజాతి పవిత్రతా వీర గుణము,
బాస తప్పమి, విశ్వాస పరత నెఱుంగు
దేను, వారు సహాయముఁ బూని యిడిస
ధన్యతమ నౌదు; వల దింక నన్యశక్తి.

35

‘సమసి పోయెడు కార్య జాతంబు సవరించు
ధర్మ రతుండె శ్రద్ధా యుతుండు,
నీట మున్నెడువాని నేర్పున దగి జేర్చి
కాపాడు నతడె దీక్షా గుణుండు,
అన్నార్తు సగసిన యంత చేరఁగఁ బిల్చి
బువ్వ బెట్టు సతండె పుణ్యమూర్తి,
గీనుండె చురుచుంచు ప్రాణికి నభయ హ
స్తం బిచ్చు నాతడే ధన్యజీవి,

‘మానవుడు ధర్మ సహితుడై మానవతను
నిలుపు కితమున గాఢ మునీంద్రుఁ డయ్యె?
శాసకుండయ్యె నుత గుణా చార్యుడయ్యె
గాన, సమయము గుర్తించి సనుడు కీర్తి.

౩౬

‘వరుస చెడకుండ మేవాడ నర పశులను
సాంగ భూపాలునను నదా సాయపడిన
యమృత చరితుల నెఱిగిన యట్టి దాన
నగుట భిల్లుల సత్వర మాశ్రయింతు.

౩౭

‘భావి యుగమ్ములగురు సభా భవనమ్ముల దిర్బమొప్ప మీ
పావన నామముం దలంచు భాగ్యముల స్సనరించు కొనినయా,
దేవత లన్న వారె జగతిం గుఱితిండు విశేషమిది ప్ర
జ్ఞా విభవంబు చూరగొని శశ్వ దనంత యశమ్ము గొనిగెళ్ళె.’

౩౮

అనెడు పన్నా మహాభాత్రీ యమృత వాణి
విన్న యా భిల్లునకు గృప వెల్లివిరియ,
కమలమేర్పతి వినుచుండగా వచిగనె____
‘సాంగ పుత్రున కొనగెద శరణ’ మనుచు,

౩౯

‘తల్ల! ధాత్రీ మతల్లి, నీ త్యాగమహిమ
వింటి నాద్యంత మిట, నీవు వినుచు చుండ
తల్లియొడి భూప సుతునకు భిల్లరక్ష!
మాకు నీ యాజ్ఞ పదివేలు మాటలేల?

౪౦

‘మాకు సుతు నిజిపోయి, నీ మహిత యత్న
ములను సవరించుకొమ్ము సంపూర్ణ దీక్ష’,
ననెడు నద్దొర వాణుల నాలకించి
వాని కభిముఖయై ధాత్రీ పలుకు నిట్లు:—

౪౧

‘అయ్యలార, కొనుం డిదె యర్భకుండు
దిక్కులేక విపత్తి దేబెరిగిచు
ననుం గనుంగొని, శరణ దాస మ్మునగు
మీ సవిత్రత కంజలి మేళవింతు.

౪౨

‘కనులమేరు నశేన్ద్రుల విమల వాణి,
భిల్లదొర దిన్య కరుణా ప్రస్ఫుల్ల దీక్ష,
ధాత్రీ త్యాగమ్ము, మేవాడ ధరణి గుణము
గొగడి కలదేర నుదయునిఁ బ్రోవ నలయు.

౪౩

‘నేను పుత్రుని మీడి నేం బిల్గోడు
పురికి నిపు జేసి, యవ్వల చరిత మెటింగి,
ముందుగాఁ గట్టుదిట్టము లందు నల్పి,
సావధానత మీము గొండు సమయ మరసి.’

౪౪

‘అమ్మ దాపుడు ధనమిడి, యడిగినపుడ
నీకు నర్పింతు విశ్వస నీయ బుద్ధి,
దీవనలతోడ నిమ్మని భావమొగ్గి,
భిల్లదొర సాంగ పుత్రుని స్వీకరించె.

౪౫

ధాత్రి చిత్తము నిర్మల ధాత్రిమయ్యె!
భిల్లదొర మానసము స్రుప్తులమయ్యె!
దరుణ మెటింగి యొనర్చిన పురుష కార
ములు ఫలించుట తథ్యమ౯ పలుకు విసమె!

౪౬

వందనము లొనర్చి యావల వివేక
పూర్ణ పన్నాయుఁ జిహ్నారు పోయిచేరి;
దీక్ష గొన్నట్టి భిల్ల ధాత్రీరమణుడను
సెలవుగొని యాత్మ వాసము చేరుకొనియె.

దాసీ పన్నా

సప్తమ పరిచ్ఛేదము

రాజ కిశోరము

౧

రాజ బంధుల మర్యాద రట్టుచేసి,
భూప విశ్వాస సాత్రుల బుగ్గి గలిపి,
సరస నయ శాస్త్ర విదులను దరిమికొట్టి,
వందులకు నిజ వంశపుం బ్రవర నేర్పి,

౨

కట్టుదిట్టము గావించి, కప్పములను
గొనుచు ప్రజ నుఖ దుఃఖాల గూర్చి వినక,
భోగ లాలసుడై యంతిపురము విడక
చారుడై పోయె నవ్వనవీర జడుడు!

5

ప్రభువుల తృప్తికే ప్రజ యపార పరిశ్రమ నల్పి కూర్చు నా
 విభవముఁ బ్రాభవంబే నరవిం దిగ మ్రింగుచుఁ గన్గొనఁకాదులకొ
 నభలకు నీడ్చి క్రూర పరుషంబుల నాడుచు కొల్లె, నర్వధా
 రభస మొనర్చునా నిక నరాజక మెట్టిదో చూలకంఠున.

౪

కవుల కీ యేట నత్కారంబు జరిపెద
 నని ప్రభుత్వపు హక్కు-మును హరించి,
 వన మహోత్సవము లిప్పదన గావించెద
 నని రాజ కోశమ్ము నవహరించి,
 కళల కిమ్మారు సేవ లొనర్తునని ప్రజా
 ధనము నాగ్రహ మదోన్వయి గ్రహించి,
 రణ నిహతులకుఁ భోషణ నిత్తు నీసారి
 యని భూపతుల ద్రవ్య మంత దోచి,

సతత మద్య రతుండు వేశ్యా రతుండు
 ధనము నంతయు నెచ్చించు, గుణ విహీనుఁ
 డగుట ప్రజ కష్టసుఖము లెల్లరయఁ గలుడు?
 భోగ రోగాన కొప్ప ధ ములును గలసె!

౫

చురుకు దనంబు సంతిస్తురి జూపి మహా ప్రసాయం బొనర్చి, సో
దరుఁ బరిమార్చి, వంశగత ధర్మము ధ్వంస మొనర్చి, దానికొక
నెరపును లజ్జలేని వనవీర సృపాధము వేచి సత్వరక
నిరయము మ్రొంగకున్నె యని నిండ యొనర్చుదొడంగి రండఱుకొ.

౬

హింతుల వచోనురక్తి తలకెక్కునె మేలును గీడు, మోహ దుః
ర్వతులు వివాద శీలురు సురా ప్రియులుం గులటా రతుల్ తమో
హతులు నిర్ధక్ ప్రకృతు లంతము గాంతురుగాక, దాన దు
స్తితి తమ కౌనటంచు గురుతింపరు క్రొవ్వున నుండు రెప్పుడుకొ.

౭

అది గను దుర్బల ప్రజ భయంబున కొంఠొక మిన్నకుండె, న
య్యది గుఱివించి ధాత్రి మది నాగ్రహ మన్ద చిగిర్చె, వాని దు
ర్మద మణిగింప యోగ్యమగు మార్గము నారసి వేచి తా శుభ
ప్రద మనుకొన్న నాడు నిజ రాజ్యమునకొ సభ చేయు ధీరతకొ.

౮

పొంచి వనవీరుఁ డెప్పుడు భూప పుత్రుఁ
జంప నుండుచునో యను జంకు దగిలి,
భిల్లు రెప్పుడు గూటిలోఁ బిల్లమాడ్కి-
గిగిసిపాసను బలె దీక్షఁ గాచు చుండె!

F

ధాత్రి గాపాడె నిజ పుత్రు ధారవోసి,
 భిల్లపతి ప్రోచు నిర్మల ప్రేమఁ జూపి,
 రాజపుత్రుఁ డెరింగెఁ గర్తవ్య పథము
 ముందు రానున్న దేమొ కన్గొంద మింక.

౧౦

ఎల్లియొ నేజొ సేప మన మేలిక యహానను బుద్ధిఁ బెంచుచున్,
 భిల్లకుల స్రవృత్తిఁ గనుపింపఁగఁ జేయు కుఠూహలమ్మునం
 దల్లియుఁ దండ్రియు నసహజ ధార్మిక నిష్ఠయుఁ బ్రత్యయంబు నం
 ధిల్ల, యథాత్మ సాధ్యమగు పీఠునఁ బెంచిరి నీరు నల్పఁగన్.

౧౧

ధర్మము నిర్వహించుదు విదగ్ధత నేర్పుచు, రాజపుత్రుఁడొక
 మర్మము విప్పి చెప్పుచు, గ్రమంబుగఁ బోషణ నల్పి నెరి హృ
 ద్ధర్మము పౌర ధర్మమును ధాత్రిపు ధర్మము రాజనీతి భా
 వోర్ముల బోధనల్పి కడు యోగ్యుని జేసిరి భిల్ల భూపతుల్.

౧౨

అనసర మన్న భావమున నద్దములో ప్రతి బింబమట్లు ప్రా
 భవ పట దీప్తి సంస్కృతి విభాకరు తేజము తన్నుఁ జేరఁగా,
 వివిధ విశిష్ట భావములు ప్రేమయు వీరత నాక్రమింప, మా
 నరపతి సూర శేఖరుఁ డనన్ గనుపట్టఁగఁ జూచ్చె నెంతయున్.

౧౩

కులుకు గులాబి పూవులకుఁ గోమల సౌరభ మచ్చినట్లు, ని
ర్మల సరసీ జలంబులకు మాధురియుం జత కూడినట్లు, దో
ర్బలయుత చక్రవర్తులకుఁ బ్రజ్ఞయు విజ్ఞత గల్గినట్లు, భూ
తలపతి పుత్రు మానసము ధర్మరత్నిక జరియింప నూల్కొనెన్!

౧౪

పొటమరించెడు మీనముల క్రొత్త సాగనుతో
నదన దీప్తి ప్రభానమ్ము గూడ,
గుదియలంబోలి నెక్కిను భుజ ద్వయముతో
జిలునవ్వు విరజమ్ము చేవగూడ,
వై శేద్య విస్ఫుర ద్వక్ష స్థలమ్ముతో
రంగు లీనెడు శరీరమ్ము గూడ,
పొగరెక్కి మెలికలఁ బోవు గిర్రాలతో
నయన పౌరుష గుణోన్నతియుఁ గూడ,

కోడి పులిమాడ్కి స్నిగ్ధతా గుణము గల్గి
విజయఘోషే నరించిన వీరుఁ బోలి
పురుషులే చూచి మోహించు సరసమొప్పు
నుదయసింహుఁడు కన్నట్లు నుజ్జ్వలముగ!

౧౫

గహన వాతావరణ మహా గర్భమందు
భిల్ల సంస్కృతిఁ దిరుగాడి పెరిగినాఁడు
గాని, నిజ వంశ భాన సంస్కారములును
గానుపింపంగఁ నొచ్చెఁ బక్ష్యము గనక.

౧౬

సమ భుజులు భిల్ల పుత్రులు
తమ నేరుపు చూపుచుండఁ దమ భూప నుత
క్రమ మెఱిగి, పొరుగునం గల
విమతులు భీతిల్లి శరణు వేడిరి వరుసకా.

౧౭

యువకుల దండుగూడి యుదయుం పట సర్వత్రాసంక్తి మాఁగినున్న
దనిలిన పందినేయ గుఱి తప్పదు, దర్పముఁ గ్రుమ్మరించి నె
దవులఁ జరించు క్రూర మృగ తండము లేల వధించు, నా కనగ
భన మిల లేదటాచు ప్రతిభక విరఃముఖ జయము గొన్నానె.

౧౮

పులుల వేటాడి, బెబ్బులులతోఁ బోరాడి
గురియును బరువమ్ముఁ గూర్చు కొనియెను,
పగవారి మోది, యా పగవారిలో నీది
గెలుపును బలుపు నెగ్గించు కొనియెను,

జెట్టులతోడి క్రొంబట్టులకై వేసి
 పట్టు విచ్చుల గుట్టు బట్టుకొనియె,
 ద్రోహాత్ములం బొంచి న్యూహమ్ము భేదించి
 దురముల మర్మమ్ము నెఱిగికొనియె,

మూపు బలుపు, నురమ్ము, నేపును గొనమ్ము
 రూపు నమ్మికఁ బుట్టించు చూపు లరసి,
 యిలఁడు భిల్లుఁడుగాఁడు ననేశ పుత్రుఁ
 డని తలంచిరి యుదయుని గనెడువారు.

౧౯

భిల్లవీరుల మర్యాద లెల్ల యెఱిగి
 యుదయసింహుఁడు వారి యభ్యుదయమెంచి,
 వారి సంస్కారములకుఁ బ్రచార మరసి,
 రాజమార్గమునం దిద్దు ప్రతినబూనె.

౨౦

ఆభేటముల వేర నరుదెంచి మన్నె భూ
 పులు రాజ దర్శనమును బొనర్తు),
 కడు రహస్యమ్ముగాఁ బుడవిజేనికి రాప్త)
 గత వార్తలం దెచ్చి కడఁగవిత్రు,

భావిరాజను భక్తి పఠు కానుకలు దెచ్చి
నిజరక్తి ప్రజలట నెఱపుచుండ్రు,
సంగ్రామ భూప లక్షణముల సతనిలో

గని భిల్లు లానగదమును భరిగ్రు,
గుములుగాఁగూడి చూతని వగళము ప్రతిష్ఠ
యాది వర్ణనముల వృద్ధులచట పలుకు
చుండఁ, దరువుల నీడ గూర్చుండి కొండ
జనులు వినుచుందు రాసందమున మునింగి.

౨౦

సాహసమూర్తి భాస్కరుఁడు చంద్రునకుం దస సాయమిచ్చి యు
తాసహముఁ గూర్చి చీకటుల దర్పము నార్పును పీఠఁ, దాను
ద్రోహ మణించు బ్రొద్దున విరోధులఁ గూల్చెడు దారియాది, యూ
యూహన నేను శత్రువుల నుక్కడగించి నుఖింప వీలగున్.

౨౧

తన మదిని నిబ్బరమ్మును
గొని, పూర్వ చరిత్రఁ దలచి ఘోర క్రోధన్
వనవీరుని దునుముటకై
యనునగు తెఱఁగులను గ్రమత సరయఁ గాడంగెన్.

దాసీ పన్నా

అష్టమ పరిచ్ఛేదము

గుప్తచార్త

౧

పదునారేడుల నిండు జన్మనము సంపాదించి, దుష్టారి భీ
ప్రచురై భిల్లకుమారులం గలిసి సంగ్రామమునం దూకు నే
చ్చిదవక, గాసన సీమలోన నుదయుండున్నాడీ కే మంతు నా
నుదతీ రత్నము వన్న చిత్తమున కొత్తుక్యమ్ము కల్పించుచుకొ.

౨

ఇంక జతనమ్ములేక మనమీ తరుణమ్మున మిన్న కున్నచో
సుకములఁ గోలుపోవుటయెసూ, వెనలక వనపీఠఁ గూరు లె
క్కకు గొననట్టి బోధ కడఁగ న్విసేపించి విశుద్ధయా ప్రజా
ప్రసరము విష్ణవమ్ము సలుపం బురికొల్పెద సత్య బద్ధ నె.

3

రాజై నగాని, నర సం
 పూజా గురు యోగిగాని, పొరవఁదానా? య
 యోజ చేడి వికృతి నందుట
 సాజము గద! లోకమందు జరుగుట గనమే!

౪

నే నొసరించిన త్యాగము
 నా నేరుపుఁ బుత్రుబలియు నా యత్నంపుం
 బూనికయు నుదయు రక్షణ
 కానున్న విశేష వృత్త గతి వినిపింతుకొ.

౫

బలములేనట్టి బుద్ధి కౌశలము ఛలము,
 బుద్ధిలేని బలమ్ము సంపూర్ణ సశుత,
 నేటి వనపీరు శాసన నీతిరహిత
 భుజ బలమ్మున సాగుట ముప్పగిసార్పు.

౬

సకల సేవాడ దేశాన సంచరించి,
 భావి సత్యము వనపీరు భ్రష్టసీతి
 వివరముగఁ చెప్పుచును, పవేకవంతు
 లాలకించిన శుభముల నంగగలరు.

2

వలఁతి మన్నీలు తనకు సేవలు ఘటించ,
గర్వమున మిన్ను మన్నులు గానకుండ
బ్రజల కిష్ట పరంపరం బాలుగొనక,
తన విలాసమునం గదా తాండవించు!

౩

దుర్మదాంధుని సత్వర దునిమిస్త చి,
సాంగసృష్ట చిన్నకొడుకు శాసన మొసర్చు
నేట ఊపట నరుఁడెంచు నిశ్చయముగ
నని ప్రచారము సేయగా నాత్మఁ దలఁచి—

౪

అరుణదయశ్రీలు పరజిమ్ము సొల భా
గమున కుంకుమరేఖ కాంతిఁ జిలుక,
కాకాదేవి భీకర హూపు చెల్వారు
నల కేల శూలమ్ము తెఱిపిలీస,
నీలు తపస్కాంతి విస్ఫుట గోచి నా హస్తః
ప్రభ లంగకారముం బారద్రోల,
సజ్జాస దోషమ్ము నణచి జ్ఞానము నిడు
గాయత్రి నా దివ్య శక్తులు వెలుగ,

దేవతా మోహనాకృతిః దీర్ఘి ధాత్రి
 గ్రామ గత రథ్యలందుఁ దాఁ బ్రకటమయ్యె,
 జనులు గనుగొని యాశ్చర్య చకితమతిని
 దండములు వెట్టి ధాత్రి బోధలను నినిరి.

౧౦

సావన మూర్తులార, సుమభావ విశిష్ట గుణజులార, ధా
 త్రీ వలయంబు త్యాగమయ దివ్య పథంబున నేలువాఁడెసో
 భూవరు, డట్టి ధీరుని ప్రభుత్వ మిట న్నెలకొల్పనుంటి దీ
 త్మ విభవ ప్రసక్తిగొని, కావున మీరు గ్రహింపుఁడీ నుడుల్.

౧౧

ప్రజలు తమ శక్తి నొకని కర్పణమొసర్ప
 ప్రోగు గాచించుకొనువాఁడు భూపుఁ డగును,
 జనుల యభిలాష నేర్పడ శాసకుండు
 వారు వలదన్న తొలగును వాదముడిగి.

౧౨

తమ సుఖమొ ప్రధానమన్ ధరణిపతుల
 శాసనము నందు ప్రజలకు సౌఖ్యమున్నె
 ప్రజల కప్రాప్తము పారి బాగుకొఱకు
 న్యయ మొనర్చెడు నృపుడు భాగ్యమున నొదన్.

౧౩

నరులకు శాంతి గూర్చు నరనాథుని నీతిని గూలద్రోసి యి
త్తరుణమునం దధర్మ పరతన్ వనవీరుడు రాజ్యలక్ష్మి క్షేన్
వరుడయి శాసకుండగుట వాస్తవ మందున జేసి దేశ మి
క్కరువులు కాటకమ్ములకుఁ గారణమైనది గద్ద గూడుగా.

౧౪

కృషికులనుండి పన్నుగొని కేవల భోగముకై వ్యయించి దు
ర్విషయ విలాసియైన వనవీరుడు ప్రస్తుత శాసకుడు క
ల్మషగుణమూర్తి ధర్మవిధుల న్నెఱవేర్చుట కల్లగాన ని
ర్విషయ మెఱింగి సాంగ పృథివీపతి పాలన సంస్కరింపుడీ.

౧౫

నాట కారంభ విధులందు నాందివోలె
భావి శుభముల కాశీస్సుఁ పలుకు కొఱకు
నా శుభాగమనంబు నిర్ణయము మీకు
నెల్లి విజయంబు కల్గుట కల్లగాదు.

౧౬

ఉదయసింహుడు బ్రతికేయే యున్నవాడు
ధాత్రి వానిని గాపాడి దాచె మున్ను!
నేట జేపట నెలువడి నీతిరహిత
దుష్ట వనవీరుఁ బరిమార్చి తుష్టిగూర్చు.

౧౭

రాజు తొలంగు నప్పుడె యరాజకముల్ తలనూపు, స్వాధీన
రాజులు, వారి జీవన పరంపరయా మన గీటుతాయి, నిర్
వ్యాజ కృపా విశేషమునఁ బాలన సల్పుచు శత్రునంఘు నీ
తొ జయశీలియై ప్రజల శాంతికిఁ దోడ్పడువాఁడె రాజగున్.

౧౮

శ్రమలఁబడి నిత్య దుఃఖాలఁ గుములుచున్న
యీ చితోద్రాప్తిమును బ్రోవ నేకలింగుఁ
డిదిగొ! పంసఁగలండు తా నుదయసింహు
నేట జేపట గనుగొండు నిశ్చయమ్ము.

౧౯

ఈ విషయమ్ము పూర్వము మహీనలయానఁ బ్రతిధ్వనించుటగి
బావన చిత్తవృత్తిగల వారికి సంశయ మేలకల్గు? కా
నీ, విపరీత మానసుల నీతికి భీతి జనించి తత్తరం
పోవుచు గుప్తవార్త యని భూపతికిన్ వినిపించి రంతయున్.

౨౦

ప్రజ పరస్పర చర్చల నిజమెఱింగి
మన్నె భూపుల కావార్త విన్నవింప
వారు తత్పూర్వ మెఱిగిన వారుకాన
ధాత్రి సందేశమును విని తనిసిరంత.

దాసీ పన్నా

నవమ పరిచ్ఛేదము

చిప్లవోద్యోగము

౧

కమలమేరు నరేశుండు కాలమెఱిగి,
సకల భూసతులకు రహస్యముగ నుదయ
సింహు నజ్ఞాతవాస విశేషములను
బెలుప, వారలఁ బిలిపించి తీర్చె సభను.

౨

ధరణిపతులార, యిది మన
కిరణీయము, దీనిఁ గూర్చి కావీక చర్చల్,
పరికించి యేకలింగే
శ్వరుఁడే విజయమ్ము గూర్ప బరుగు శుభమ్ముల్!

3

సంగ్రామ నృప కుమారున
 కుం గ్రమ్మర రాజ్యమిచ్చి, కోరిక లారీ
 తిం గ్రమ్మన నెఱవేర్చు నె
 డం గ్రూరులు ధైర్య దాగుటలు ఘటియిల్లున్.

౪

వనవీరుఁ డెంతవాఁడో
 యను భీతిఁ దలంకనేల? యతని బలం బె
 ల్లను మనదికాడె నృప స
 జనులారా? యెఱుంగవలదె సత్యము నింకన్!

౫

వాఁ డుదయసింహుఁ గని, మే
 వాడకు వారసుఁడ వీవు, వాదంబేలా
 నేడు కొను మనిన, సరికా
 దా డాలును గత్తి చేతఁ దాల్తుము కడఁకన్.

౬

మన నీతియు, మన ధర్మము,
 మన పూర్వాచార సరణి, మన పౌరుషము
 గనివిని, యరిమురి నన్యులు
 వినుతింప లభించె; నిట్టి వేశలు లెండీ!

౭

సేనాధిపత్యమును నేఁ
బూనుదు, గాదన్న మీరు పూనుఁడు, లెండ్లో
మానవ పతులారా! మీ
యానతిఁ దలఁచాల్తు సత్య మరయుఁడు వేగన్.

౮

విజయదశమి ప్రౌద్ధస మన
విజయ మొదపు, నుదయ సాంధ్యవేళకుఁ గోటం
బ్రజగూఢి చుట్టు ముట్టుఁడు,
భుజ బలమే నాటి పర్వమును నుత్సవమా!

౯

ఉదయుండు మత్సపర్యల
సదఁపడి యున్నాఁడు కుశల పథమున నీట నా
సదనమున, భయము వలదికఁ
గదనమునకు నవమి నాఁడు కదలుఁడు మీరల్.

౧౦

సోమరిపోతులు మేవాఁ
భూమిపతు లనెడు సింద పాలుపు నశింపన్,
గామారి సంతనం పడ
నీ మంగళ కృతికి సాయమిఁ జనుదెగిడి.

౧౧

తలలే పూవులు, ప్రాణం
బులు కప్పుర, మొలుకు రక్తమే నైవేద్యం,
బిల పశ్చిరము నివాళులు
సలుపుట జయలక్ష్మి యెల్ల జాతరలోననే.

౧౨

న్యాయము మేవాడ భువిన్
మాయునె? ధేనాటి కచటి మానవపతి య
న్యాయ మొనర్పడు, వానికి
ధ్యేయము సత్యైక నిష్ఠయే యన మనుడి.

౧౩

ఒక మేవాడయె స్వేచ్ఛా
ప్రకృతిం దలయెత్తు ముగలు పాచ్ఛా యెదుటన్;
సకుటుంబ వీర ధర్మము
ప్రకటించుట రాజధర్మ భాగ్యము గాదే!

౧౪

ధారుణి సద్యశేమ్ము సతతమ్మును నిల్పి దలంతురేని, శ్ర
ద్ధారతులై పరార్థమున దర్పము జూపునెడన్ సిసోదియగా
వీరుల శౌర్య ధర్మములు విశ్రుతమై యలరారు గాన, 'టెం
డో రణవీరులార, సమరోద్ధత స్వా నిరంకుశ క్రియన్'.

౧౫

ఇది యొక నిర్ణయంబు, వినుఁడీ వినిపించితి, దుర్గసీమ మి
మ్మెమరుకొనంగ నాటి కటకే జనుదెంతు నృపాలులార, మీ
మదిని స్మరించి, నిష్కలుష మార్గమునం జరియించి, కీర్తి కా
స్పదమగు క్షత్రజీవన శుభంబులు పొందుఁడు శాశ్వతమ్ముగన్.

౧౬

అని, యుపదేశమున్ వినిచి, యజ్ఞల నిచ్చుచునున్న వేళ న
య్యనపమ గోష్ఠి నారయ స్వయంబుగఁ గాళిక వచ్చె సన్నటుల్,
వినయ గభీరయై యుదయు వెంబడి భాత్రయు నేగుడేరఁ, గాం
చిన నృపకోటి శ్రద్ధమెయి చెతులు మోడ్చి నుతించె సీక్రియన్—

౧౭

త్వరపడి క్రోధ మోహ గురుతం బరికింపము, తొల్లి నిన్ను చి
ర్భర పరితృప్తితో, విమల భావముతో, సహజ ప్రసక్తితో,
బరిసరి భంగులం దలఁచి పాచితమే మొనరించి, నేటి నీ
కరుణకు నంజలించి, కలకాలము పూజనొనర్తు మా దృతిన్.

౧౮

తల్లి, నీ కరుణార్ద్ర భవితము నుత్సాహంబుతో రాజమా
తల్లిగిది, రాజు లారసిరి, శ్రద్ధాభక్తి విశ్వాసముల్
కల్లోలంబున బ్రుంగు రాజగులమున్ గాపాడి, హింసన్ సము
ద్యల్లల న్మణగించినావు బలిగా నర్పించి నీ పుత్రునిన్!

౧౦

భారతదేశ పౌరుష శుభ వ్రవ్వమై స్రుతిభాగ్ర పాలనా
 గౌరవమై నికృష్ట జన కంటకమై మహనీయ చిత్త సం
 స్కారయుత స్వతంత్ర గుణసారము-పీతము, దాని నేడు దీ
 యారతి ధాత్రి, నిల్పితి విషాదము వ్రుంగు విశిష్ట శోభతో!

౨౦

భూతకాలంబునం చింత పాలుపులేని
 త్యాగమును జూపి, నిర్మల తాదార్య దృష్టి
 రాజకులమును రక్షించి, ప్రళిన నిల్పు
 కొన్న పన్నాకు జయము చేకూరుగాత!

౩౦

ప్రణయమును నైర మవని సాంక్రామికములు;
 తెప్ప పాటున ఘటియిల్లు ఆత్మనోల
 చేరి, మఱి దూరమగునట్టి తీరువేరు;
 సృష్టియం దిది యద్భుత చిత్రశక్తి!

౪౦

నిన్న వనపీరు తల నిడుకొన్న యిట్టి
 భూపు లీనాడు తల దీయఁ బూనినారు,
 పూడిపోయిన సంక్రాంత భూప చరిత
 పాచితముతో స్మరించెడు ప్రళిన యేల?

దాసీ పన్నా

దశమ పరిచ్ఛేదము

పరివర్ధి పతనము

౧

భీరు చిత్తాలఁ బొసఁగించు శూరతలను,
తత్త్వ శూన్యుల హృదయాల దైవభక్తి
నింపు సత్కార్యములను వర్ణించి తెలుపు
భువన పర్వంబుగద శరన్నన మహంబు!

౨

వీరుల గాథలన్ వినుచు, విశ్రుత శౌర్యము నాకళించు ?
స్తార విశిష్టతం బెలుపు సంస్కృతి సత్యము బోధనల్పు నా
చార పరంపరాగత విచారములం బ్రకటించు మానసో
ద్ధారకమౌ శరన్నవమి తత్త్వ మమోఘము భారతావనిన్!

5

దాగియుండిన తనూ దారిద్ర్యమును చుల్చి
 నూత్న తేజోరాశి నోమవలదె,
 శత్రులం జెండాడు సమయముం బరికించి
 యహి దీప్తితోఁ గీర్తి నందవలదె,
 వీరులు తముఁ బట్ట నేర చేరి కటన్న
 కించనే తుదముట్టఁ ద్రుంచవలదె,
 ప్రకృత యుద్ధమునఁ బ్రాణముల్ గొని దుష్ట
 వనవీరుఁ బరిమార్చు వలను నలదె,

అనుచు, మేవాడ నృపతు లయ్యదన నొరల
 దూరియుండిన ఖడ్గాల త్రుస్పి చుల్చి,
 రక్త చందనమున మహా రాజసముగ
 బూజ నల్పిరి యావేశ పూర్ణులగుచు।

6

పూజ లొనర్చి కాళికకుఁ బూవులతో హృదయాన నామె యు
 త్తేజ పరాక్రమాకృతి నతి ప్రియమారఁగఁ సంస్మరించుచున్,
 వాజులకున్ గజములకు వందనముల్ పొనరించి, దీక్షతో
 రాజులు సేనల స్పృహపి రాష్ట్రపుఁ గేంద్రముఁ బట్టి రొయ్యనన్.

౫

గజములును దురగంబులు కాలిబంట్లు
తమ ప్రయోజనమును దెల్పు సమయ మనుచు
నడక యొడుపున నెడఁదల కడఁకయందు
బలిమి నహమహ మికయని పర్వలెత్తు!

౬

నే నరికోటితో నెదిరి నెక్కొని యుద్ధమొనర్తు, పూర్వ మ
జ్ఞానమునక విలంబము నొనర్చితి, దానికిఁ బాచితంబుగాఁ
బ్రాణములిత్తు గాద యరి ప్రాణములం గొననై న గొందునక
బూనిక మన్నె భూపతులు పోయిరి స్పర్థలు పిక్కటిల్లగక.

౭

రాజధానిని వేదధర్మము విశిష్ట
సత్కృతులు సన్నగిల్లెఁ బ్రోత్సహన లేమి,
అటనటం గానఁబడు త్కృతియ ప్రభావ
సంస్కృతిని వనవీరుఁడు సాగనీడు.

౮

నవమి నాటిరాత్రి, ప్రవిమల మానసుల్
విప్రబృందము వనవీరు నరసి,
రాజరాజ! దశమి రాజ్యమ్మునకు శోభ
గాన నాచరింప గడఁగవలయు.

౯

వీరమున ఖడ్గపూజ గావించి, పూర్వ
విధులఁ జరిపింపవలయు, నీ విజయదశమి
క్షుత్రజాతికి నెల్ల నుత్సాహ శౌర్య
పథము, స్మరణకుఁ దెచ్చు నిష్పర్వదినము!

౧౦

అను పలుకు విజులను గని,
మనమున సంకోచముడిగి మహార్యము దోషన్
వనపీఠఁ డిట్లు వినిచెను
దన హృద్గతరక్తిఁ బరమ ధర్మంబనుచున్ —

౧౧

విజయదశమి నాడు వేళ్ళతో గానమ్ము
నృత్యములను జరుపు నేర్పువలయు,
పర్వమున వినోద గర్వముం బ్రకటించి
భోగ యోగముద్రఁ బొదలవలయు.

౧౨

నా రాజ్యంబున ఖడ్గపూజలకు స్థానంబింతయున్ లేదు, నా
పేరున్ విచ్చినమాత్ర శాస్త్రపులు కంపిం త్రింతకుం జుత్పరీ
పారు ల్భున్నె నృపాలురు స్విజయగర్వస్ఫూర్తి నిష్పర్వ హృ
ద్వారంబుల్ దెఱపించి హాయిగ వినోద ప్రేమలం దేలుడీ!

౧౩

ఇత్తటి రాగ భోగముల కిచ్చితి నాజ్ఞ, గ్రహింపుఁ డీరుమీ
కత్తులకుం గటార్లకు నకారణ పూజ లొనర్పనేల? మీ
చిత్తము సృత్యగానముల చేవ నెఱుంగుటమేలు, నేడు సు
పత్తిని ధారవోసి సుర వైభవముం జవిచూడుఁ డింతకున్.

౧౪

తఱి యెఱిగి పలికి, యట్టుల
నిరనిర తన సేనకులను బిలిచి, విలువయూ
సుర నటకుం గొనఁజెప్పెను
కరమధికము త్రాగి త్రేన్చి, గఱున మఱలన్.

౧౫

ఆటపాటలతో రాత్రియంత గడపి,
యుత్సవానందమును బొందు నూహయొదవె,
సందఱము గూడి యానంద మనుభవించె
మిప్పుడ; నాయుజ్జ వేళ్ళల నిటకుఁ బెండు.

౧౬

వినిసంతం బరువెత్తి దాసజన మా వేశ్యాసమూహమ్ముఁ బె
చ్చిన, నుంజోషముతోఁ బురస్కృతుల నిచ్చెన్ వారికప్పట్ల, వా
ర్తను నిన్నించెను మీరు నాయెదుట రాధాకృష్ణ వేషమ్ములం
గొని నృత్యం బొనరింపఁగాఁ దగును సంగోచంబు మానం దగున్.

౧౭

తెలతెల వోవంగ తీక్కలు,
తెలవారెడు దనుక హృదయ తృష్ణలు దీరక
గల గానము విన్పించుచు
సలలిత నృత్యములు మీరు సలుపుడు రక్తిక.

౧౮

వినిరి వనవీరు నాజ్ఞ నవ్వేళ్ళ లపుడె,
దిద్దికొన్నారు వేషముల్ ముద్దులొలుక,
రంగమున కేగుదెంచి హర్ష ప్రసన్న
గాత్రలై నృత్య మొనరింప గడంగినారు.

౧౯

ఒలికించినాడేమొ తలఁపుఁ దీయఁదనంబు,
తలలూపు లాస్య శోభలు ఘటిల్లె!
జలికించినాడేమొ వలపు వంశి రవమ్ము,
గానమ్ములో నీవకళలు దోసె!
దిలికించినాడేమొ కలికి చూపుల తోడ,
సభను రక్తిప్రభల్ చవుకళింపె!
బలికించినాడేమొ పలుకు వెలందినో,
సాహిత్యమున సుధల్ జాలువారె!

జగతి నైషవమాయా ప్రచార మిట్టి
దనుచు శైవుల కెఱిగించు మనసుకలిగి,
బాలకృష్ణులు చూపిరి లీలలనఁగ,
వేషగత సృత వేశ్యల విధముదోచు.

౨౦

బాధక భావిని గుర్రెఱుంగకయ దర్పంబొప్ప భాపించి, తా
రాధాకృష్ణుల సృత్యగాన పరిషద్రాజము నీషించి, దు
ర్బాధానంద నితాంతముగ ననవీరుం డాత్మ సంతృప్తి నౌ
రా ధన్యుండ నటంచుఁ బల్కునెడ ఘోరంబయ్యె నొక్క-మృడిన్.

౨౧

చంపుం డల్లదె దుష్ట రాక్షసుని, వేశ్యాలోలునిఁ ధూర్తతం
గొంపల్లాల్చు దురాత్ములం బుణికి ప్రోగుంజేసియున్నాఁడు హ
ర్షింపఁజూచ్చెఁ బ్రజా విపత్తిగని దర్శింపఁడు న్యాయంబు యో
చింపం డార్య పథంబు ధర్మ సమదృష్టిం జూడఁ డంతఃపురిన్.

౨౨

పడుపుగత్తెలతో సురాపాన పరత
నుండు నీ క్రూరు బంధించి, దండనమ్ము
త్వరగ విధియింపుఁడని ప్రజ సరభసముగఁ
గేకలిడి గోల పెల్లు సాగింపఁజూచ్చె.

౨౩

భోగాల మేడలో రాగాల గోలలో

నిద్రలో మునిగెడు నీటుకాడు,

మిత్ర ప్రశంసకు యోత్రతా స్ఫురణకు

గడు గర్వమంచెడు పడుచువాడు,

పరదాల మధ్యలో సరదాల జాలులో

హరించి తిరుగాడు హాసుకాడు,

భ్రమరంబుగతి మనోభ్రమ నన్యకాంతల

నలపింప మలపించు నన్నెకాడు,

తనకు జగమున సాటిలేరని తలంచి,

వెనుక ముందు లెఱుంగని వేటకాడు

విధి వశుండయి యవ్వనవీరుఁ డప్పుడు

రాజసేనలకుం జక్కె నోజదరిగి

౨౪'

నై రివీరులు తనుజుట్టి భ్రాంతి గొలువ,

పారిపోవఁగ నుంకించె; వానిజంప

ఖడ్గమెత్తిన కమల మేర్కాంతునరసి

శాంతమో ప్రభు యని ధాత్రి సంజ్ఞచేసె.

౨౫

ధాత్రి విజయమ్మునకు స్వాగతమ్ము దెలుపఁ
గరములం జూచి యాశిష స్ఫురణదోషఁ,
జీకటల దుంపదెంచి విశేషరక్తి
భాస్కరుం డపై పూర్వాద్రీఁ బ్రభవ మందె!

దాసీ పన్నా

ఏకాదశ పరిచ్ఛేదము

క్షమా వైభవము

౧

ఆర్య మీ యేకలింగ సింహాసనంబు,
ఎఱుగుఁడన్యుల శాసన జరుగదెచట,
దీనికై ప్రాకులాడి మీ ప్రాణమేల
కోలుపోదురు శత్రు భూపాలులార?

౨

ఆసన శ్రేణికెల్ల సింహాసనమిది!
విధియె గగ్గోలువడు దీని విధి గణించి,
దీని రక్షింప మేవాడ ధీరవర్యు
లను సుమార్చన జరిపినా రనవరతము!

3

సింహస్వప్నము శత్రురాజులకుఁ గూర్చెన్, వారి దుర్వరులన్
 సంహారంబొనరించె, నిత్య యశమున్ స్థాపించుచున్ రక్షకై
 సింహ స్థైర్యులబిల్చి సంగర కళాశ్రీలం గడు న్నేర్పుఁ, దా
 సింహ శ్రీయుతుగాని మ్రుక్తిదులతో స్నేహంబు గాంక్షించునే!

౪

ఏకలింగుని సన్నిధి మోకరించి
 ప్రతిస గావించి యాడినబాస నిల్ప,
 స్ఫర్థతో వీరు లసువుల బలినొసంగి
 దీని గాపాడినారు హృద్దీప్తి వెల్గ!

౫

క్షత్రియజాతి గౌరవము శాశ్వతమై వెలుగ, నిస్సోదియా
 ధాత్రి పథ ప్రతిష్ఠలు సదా మధురస్మృతియై చెలంగు, ను
 స్తోత్రములంది నిత్య పరితుష్టి ఘటించెడు సింహపీఠి, న
 ర్వత్ర సుమార్చనా ప్రథమ భాగ్యమునన్ విలసిల్లు గావుతన్.

౬

వనవీరు దౌష్ప్యముంగని భావి చింతతో
 సంగ్రామ వంశ రక్షణ మొనర్చి
 హృదయభూమిని ద్యాగ విన్నుమడింపఁగఁ జేసి
 గడువుఁ బంటను బలిగా నొసంగి,

సరపతుల్ శరణంబు కరవన నుదయసిం

హుని భిల్లదొరకు నర్పణ మొసంగి,

ధరణీపతుల నొక్కదారికి రప్పించి

వీర పౌరుష బోధలార వినిచి,

కుటిల శక్తుల మొదలంటఁ గూలద్రోసి,

పరమ ధర్మంబు నెఱవేర్చి భక్తిఁదెల్పి,

పన్న ధాత్రీమతల్లి నీప్రజ్ఞ నిలిపె

నార! మేవాడ దివ్య సింహాసనంబ!

2

సత్య విశిష్ట శాసనలఁ జూగిన యాప్రజ విస్మరింప దా

నిత్య యశస్కుఁడైన యవనీపతి; సన్యుడు వాని రాజ్య మా

ధత్యముతో హరించి నృప ధర్మము దప్పి చరించునేని, య

ప్రత్యయ బుద్ధిఁ జూచి ప్రతిభం బడగొట్టు ప్రయత్న శూరతన్.

౩

పన్నాధాత్రి పునీత చేతన యుతవ్యాఖ్యాన మాద్యంతమున్

విన్నా, రందలి భావముల్ నిజ మనోవిధిన్ విచారించి, పే

కొన్నా రవ్యయ సత్యదీక్ష, పనవీరుం జంప నుద్రిక్తులై

మన్నీలుం బ్రజ లేకమై ప్రబల భీష్మ ప్రజ్ఞలఁ జాటుచున్.

౯

మన్నె భూపులు పన్నా మహోన్నతులను
వరుస వర్ణింప విన్న మేవాడప్రజలు,
జయజయ ధ్యానముల పెల్లు చదలుచాక
యొక్క-మారుగఁ జలిపిరి పిక్క-టిలఁగ.

౧౦

ఆరసి మాకుటుంబ కలహమ్ములఁ బూర్వమె యూహచేసి, మా
సారమెఱింగి రాజుల విచారములం బరికించి, భిల్లులీ
తీరున గారవింప గురితించిన ధాత్రైకి జోలలు న్నమ
స్కారము లేమొనర్తుమను కర్షకు లయ్యెడ నూడి రోషికఁ.

౧౧

యుగము దాటిన నేమాయెఁ బ్రగతినంది
యామె మాతృత త్యాగమయాత్మ సతము
మానవత కింత నిర్మల మమతనేర్చె,
దేహ ముడిగియు నామె హృదీపమగును.

౧౨

మద వనవీర మానసిక మత్సరతం దలపోసి, జీవన
ప్రసద గురుఘాత్రీ సేవల పరంపరలకొ స్మరియించి, రాజ్య సం
పదను గుమారు భిల్లదొర పావన సేవలగాంచి హర్షయై,
యుదయుసి గన్నతల్లి సమయోన్నత సమ్రత దెల్పె నీక్రియఁ:-

౧౩

భారతభూమిఁ బుట్టిన కృపావతులం బరికించి, వాఠ లే
తీరున సేవల న్సలిపి, తృప్తివహించి నొ గాంచి, రాజులా
రా! రవిచంద్రు లా విమలరామలనే గుఱిగా గ్రహించుచు
న్నా రిది త్యాగభూమిగ ననంత ముఖమ్ముల నాలకింపుడీ.

౧౪

వారి మహనీయ సేవా

భారముఁ దలఁదాల్చి, సతత పావన బుద్ధి

వీర విరుదముల నొసఁగుచు,

శౌరవమును రాజసభను గావింపుఁ డీశక.

౧౫

పారములేని చిత్తగత భారములన్ భరియించి, నూత్న సం
స్కారము తేడలంచి, తమ సత్యములం బ్రకటించి ధర్మ దో
స్సార ముఖాగ్ర మార్గముల సాయమొనర్చిన మా సిసోదియా
వీరుల కంజలింతు వనవీరుని బట్టిన యుక్తి శక్తికిన్.

౧౬

వీరపథాన దుష్ట వనవీరుని బందినొనర్చి, శాత్రవ

క్రూరత న్నడి దేశజుల కూర్మికిఁ బాత్రములొ విశిష్ట సం

స్కారము గన్న రాజ పరిషత్తులార! యమాత్యులార! సీ

తా రమణాగ్ర భక్తి గుణతత్పరులార! వినుండు నా మొరక.

౧౭

ఏకలింగుని గూర్చిన యీ తపమ్ము
సఫలమయ్యెను, మనజన్మ సార్థకమ్ము!
ప్రకృత మభిషేక సుఖమును బడయు కొఱకు
నేడు వనపీరుఁ బ్రోచి మన్నింపుడయ్య!

౧౮

గడచిన భీకర ప్రళయ గాథను నే స్మరియింతునేని మీ
యెడఁదను నాయెడంద జనియించును రోష విషాగ్ని దానిలోఁ
బడి వనపీర వంశమగు భస్మము; విస్మయమున్నె యట్టి దే
ర్పడుట మహోత్సవమ్మునకు భంగము మీరు తలంపుఁడత్మలన్.

౧౯

ఈ శుభవేళలం దభయమిచ్చుట ఊత్రియ సాంప్రదాయ మా
యాశయముఁ గ్రహించి, కరుణాబ్జులు మీరు ఊమార్ద్రబుద్ధి నా
వేశముఁ జూపకున్న వనపీరుని ప్రాణముదక్కు, మీ సమా
వేశము ప్రాణదాన గుణ విశ్రుతమై జయమై యమోఘనకా!

౨౦

ద్రోహికి రక్షగూర్చుట, విరోధికి పేలు ఘటించుకన్న ఘో
రాహికిఁ బాలువోసి గృహమందున జెంచుట మంచిదన్న, మీ
యూహ పురాణసత్యము, ప్రభూత్వములార! యెఱుంగుదు న్నము
తానహము ప్రాణదానమగు దాని నొసంగుఁడు ధాత్రి తృప్తికై.

౨౦

సమయమని యేకలింగుడే సర్వమయఁడే
నేడు పలికించు నానోట నిశ్చయముగ,
క్రూర మానసు వనవీరు మీరు ప్రోచి
మన కుటుంబ విరోధము న్మాన్వుడయ్య!

౨౧

దాడి యొనర్చి శత్రువుల దర్పము ట్రోత్రము నల్లవేయుచున్
వీడు విరోధముం దొడిగి, వెండియుఁ గ్రౌర్యమొనర్చు నన్నఁ జి
త్తోడును దాటుమంచు వినుతున్ భయమేటికి? రామరక్ష యే
కీడును మూడనీయను సుఖంపుడు నేనిట పూటనయ్యెదన్.

౨౨

శత్రువు పోరిల్లో తనవశం వదుడొనెడ ఖడ్గధారణం
బాత్రునొనర్చి, వాని సరిపాలన మంతమొనర్చికాని, యే
క్షుత్రియుఁ డాత్మ త్ప్రస్తిగొనఁ జాలఁ, డెఱుంగుదు నేను నేటి కీ
ధాత్రి మనంబున న్నైనరు దాల్చొనె, హింస కుపక్రమించునే?

౨౩

ఇదియొక భీకర ప్రళయ హేతువుగాఁ బరిణామ మందియు
నృదభరనృత్తి దేశమును నాశమొనర్పఁగఁ బూనునగుచు, ని
ష్పదన మదంతరంగమున భావ భయం బుదయించు చున్నదో
యుదయుని మిత్రులార! మన యున్నతిఁ గూప తమింపుఁ డీతనిన్.

౨౧

ఈ యభిషేక మంగళము నే యపవిత్రమొనర్చు కూర దీ
 ట్టాయుగ నీతి నేడు తొలగ, న్వనవీరు సనుగ్రహించుటే
 ధ్యేయము నాకు, మీరు ప్రకృతిం గురితింపుడు, వీని జంపిన
 మాయునె క్రోధ దాన నవమానము ఊత్రియ జాతికేగదా!

౨౨

బయలు గొమ్మంత్ర ముగ్ధ సర్పముల భాతి
 ప్రిజలు ప్రిభువులు భటులు సేవకులు స్త్రీలు
 ప్రిబల నిశ్చేష్ట వాటింప, బారజూచి
 ధాతి భక్తుడు పల్కె గృతజ్ఞతలిటు:—

౨౩

నే డరూచితముగ దాది నేర్పినట్టి
 శాంత్యహింసల పాఠముల్ శాశ్వతముగ
 భారతావని సర్వత్ర వరలుగాత
 జగతి కీ త్యాగ మాదర్శ చరితయగుత!

౨౪

ప్రితిహింసా కుటిల ప్రవాహములు చౌదస్త్రాని జృంభింప, ని
 శ్చిత దృక్పక్ష కరాళ ధార విరచించె గోధ మప్పట్లు; శా
 శ్వత శాంతిప్రియ గానము నివనిచి, విశ్వస్తుత్య పన్నార్ద్ర మా
 తృత తద్ధారకు నాకగూర్చినది మందీభూతమై నిల్వంగ.

౨౯

భారత గాథలో హృదయభారముఁ గూర్చిన దోషపుత్రు దు
ర్వార యశోవిశాలయగు ద్రౌపది ముక్ తమియించినట్లు, హృ
త్కారుణి కత్వముం దెలుపగా వనవీరు తమించి, నేటి మా
భారతధాత్రి నేలిన కృపామతి ధాత్రియె ధన్య యియ్యెడన్.

౩౦

న్యాయప్రేమ పురస్కరించుకొని పన్నాధాత్రి యిప్పట్ల మా
హేయస్వార్థము లంతరింప గుఱితో నీ త్యాగమున్ సల్పె, న
న్యాయార్థి వనవీర! యామె సుతు ప్రాణాల్లాన్న దుష్టాత్మ, నీ
శ్రేయంబే తలపోసి ప్రాణములు పోసె న్నీకు నిప్పట్లునన్!

౩౧

ధాత్రి యానతి మాకుఁ బవిత్రమగుట,
శీర్ష మొగ్గితి మేము విశేషభక్తి;
దాన మృత్యువు వరియించు దానవుండు
బ్రదికి జీవము నిప్పట్లుఁ బడయుగాత.

౩౨

ఆశీర్వాద పరంపరం జనిత హృదయమోద బుద్ధిన్ సమ
జ్యో శూరుల్ విన, వారొనర్చిన మహాత్యాగమ్ము వర్ణించి,
న్నా శీల ప్రభుభక్తి యుక్తిని మహానందాన భూషించె నా
వేశోత్సాహత రాజమాత సుతు పృథ్వీనాథు దీవించుచున్!

దాసీ పన్నా

ద్వాదశ పరిచ్ఛేదము

విజయ కేతువు

౧

తూరుపు కొండ నెత్తములతో సమరంబొనరించి, విక్రమ
స్థరతఁ జూప, నాక్రమణ సల్పిన గాఢ తమస్సమాజమకొ
సూర విభుండు భాస్కరుని ఘోటక పంక్తి ఖురప్రహర భూ
మీ రజముం గనుంగొని గమించె బిరుండకు నాత్మసేనతో!

౨

ఆకాశ దీపమ్ము లార్పించి నిజశర
స్పర్శచే భూతాళి భయము మాన్పి,
విక్రమ క్రమ కళా సక్రమ ప్రకటనకొ
సకల కర్మములకు సాక్ష్యమొసంగి

సోమరిపోతుల నీమముం బాటించు

తిర్వగ్గడంబుల తిక్కదీర్చి,

పూవుగుత్తుల మీదఁ దావిక్రోవుల మీదఁ

బ్రాభనంబగు ముద్ర సదిల పఱచి,

దీర్ఘ నిస్సభత నణించి, దీప్తి వినరి,

తలకొను రవమ్ముతోఁ బట్టి కలకలముల

నాటపాటలఁ బ్రణయార్ద్ర నాటకముల

భానుఁ డావిష్కరించె సంభ్రమముతోఁజే!

3

పేటల దాటి ప్రాణముల భీతి ఘట్టిల్లుచు చొడు పీయుచుం,

గోటల దూటి మేడలను గోడల వాడలఁ జోటులేమి నా

ఫేట మొనర్చు సూర్యకర కీలల తాపము నాన నోపమి.

వీటికి దూరమేగి యటవిం జొరఁబారెఁ దమిన్ భూతముల్.

4

కలకల నాదముల్ దెసలఁ గ్రమ్మెను, చిన్నలు పెద్దలుం గుఱూ

హలమున రాజమందిరము నారయఁ బర్వడి నచ్చి, పూర్వ వా

ర్తలు విని హర్షమంది, నిజ తన్మయతం బ్రకటింప, నయ్యెడన్

బలికిరి ధాత్రిమాతకు శుభం బగులన్ జయమంచు గట్టిగన్.

౫

సండితకోటి యొక్కయెడ, బావన విప్ర సమూహ మొక్కెడక,
మండల నాథు లొక్కయెడ మాన్య జనంబులు ప్రాభవంబు నే
యెడల గూడి, రాజ భవనోపరిభాగ విరాజమాన రు
క్మండల చండ దీధితి యనంతత వర్ణననల్పి రీ క్రియకః—

౬

హీయ ప్రభ లార్య భూ భువన సంచారంబు గావింప, హృ
ద్యైతిం గాంచిన వీరిదిక్కు వలయాక్షుల్ ప్రేమ సర్తింప, నా
తంత్రాధిప దివ్య పాలనల కానందంబు దీపింప, వి
శ్వాత శ్రీ లరులక హరింప విజయ ట్నాకేతు వేపారెడుక!

౭

లంకాధిపతిని నిశ్చంకమై జంపిన
కీర్తి నాదేనన్న మూర్తిదోప,
రక్ష బీజోత్పన్న రాక్షసేంద్రుల్ల ధ్రుంచు
ప్రకృతి నాదేనన్న ప్రకృతి జూప,
నిత్యోకువంశ రాజ్యేందిరా సౌభాగ్య
మర్యాద నాదన్న మమత దెలుప,
శత్రు సంహార హృన్మిత్ర సంరక్షణ
దరణ నాదేనన్న తరము నిలుప,

